

12e jaargang no. 1
15 maart 1993

Gildebrief

Dit is dus een Belt- of Stellingmolen. Maar wel een bijzondere want hij was ook nog Stellingmolen.

Molen aan de Rijksweg te Wageningen.

HET GILDE VAN VRIJWILLIGE MOLENAARS

DE GILDEBRIEF

Verenigingsorgaan van het Gilde van Vrijwillige Molenaars verschijnt 4x per jaar.
De oplage is 1400 exemplaren.

Redactie: G.J. Pouw, D.J. Braay en J.P. Kurver

Redactie-adres: Het Gilde van Vrijwillige Molenaars p/a Zwarteweg 70, 1412 GE Naarden

Secretariaat: Het Gilde van Vrijwillige Molenaars Nieuwe Bussummerweg 92, 1272 CK Huizen, tel. 02152-51695

Postgirorekening: 2144780 t.n.v.:
Het Gilde van Vrijwillige Molenaars, Naarden

BESTUUR

Voorzitter: Dick-Jan Braay,
De Omloop 18, 1566 GW Assendelft
tel. 02387-5763

Secretaris: Boudewijn van Weel,
Nw. Bussummerweg 92, 1272 CK Huizen,
tel. 02152-51695

Penningmeester: Gerard Barendse,
Beatrixstraat 79, 2685 BH Poeldijk, tel. 01749-45580.

Examencoördinator: Jan Spruit,
Molenviergang 8, 2761 BK Zevenhuizen,
tel. 01802-2613

Biotoopwacht: E. Smit,
Esdoornlaan 61, 1521 EC Wormerveer,
tel. 075-283123

Gildeverzekeringen: J. van Loenen,
Arendshorst 34, 37762 RV Barneveld
tel. 03420-90894

Bliksemafleidercontrole: D.J. Abelskamp,
Laan 1940-1945 nr. 2, 7231 GL Warnsveld,
tel. 05750-25068

Ledenadministratie: Mevr. E.N. Pouw-Schipper,
Zwarteweg 70, 1412 GE Naarden,
tel. 02159-45428

Contactpersoon voor de afdelingen:

Gerard Sturkenboom,
Biss. Arnoutlaan 14, 5591 BL Heeze,
tel. 04907062602

Publicaties/redactie: Gerrit Pouw,
Zwarteweg 70, 1412 GE Naarden,
tel. 02159-455428

Algemeen: Peter de Moes,
Hermelijnlaan 3, 1216 EB Hilversum,
tel. 035-215772

ADVERTENTIES

Voor bedrijven of instellingen, die materialen en/of diensten aanbieden welke direct of indirect te maken hebben met de molens, staat de mogelijkheid open te adverteren.
Advertentietarieven op aanvraag.

JAMMER GENOEG BENT U NIET DE ENIGE MET BELANGSTELLING VOOR MONUMENTEN

Evenals u hebben ook
houtworm, boktor en zwam
een uitgesproken voor-
liefde voor ons nationaal
monumentenbestand.

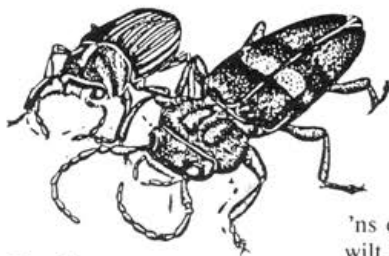
En waar uw be-
langstelling opbouwend is,
gaan zij nogal afbrekend te
werk.

Resultierend in schade-
posten van miljoenen guldens. Voorkomen
blijft daarom altijd goedkoper dan genezen.

Sterker nog: genezen is soms zelfs
helemaal
niet meer mogelijk.

Laat daarom een specialist van Rentokil
bij u langs komen voor inspectie. De kosten
van deze inspectie zijn nul komma nul, waar
ook in Nederland.

Bovendien krijgt u meteen een serie

Links de houtworm, rechts de boktor.
Samen veroorzaken ze voor miljoenen
schade aan monumenten.

duidelijke tips over
bescherming.

Vul de bon in en stuur
'm op. Oók als u eerst onze
uitgebreide dokumentatie

'ns onder de loep
wilt nemen.

RENTOKIL GRATIS INSPECTIE

☐ Wilt U mij bellen voor een gratis inspectie?

☐ Wilt u mij eerst dokumentatie zenden?

Naam: _____

Bedrijf: _____

Adres: _____

Postcode: _____ Plaats: _____

Telefoonnr.: _____

Opsturen aan rentokil, postbus 52, 2280 AB Rijswijk (Z.H.).
of bel gratis: 06-0226600

'T GAANDE WERK

Het nieuwe jaar 1993 is alweer een goed stuk op weg als deze Gildebrief bij onze leden op tafel ligt.

De eerste goede berichten zijn voor dit jaar al weer te melden, zo kunnen we mededelen dat onze jaarlijkse subsidie inmiddels al weer in de knip zit. Het verheugende van dit feit is niet alleen dat het er weer is, maar het is ook weer meer dan de voorgaande jaren. Je zou haast gaan denken dat na twintig jaren van hard werken resultaten bereikt gaan worden.

Een woord van dank aan het adres van die instanties, die beslissen over het al of niet verlenen van deze subsidie, is hier zeker op haar plaats.

Een ander belangrijke mededeling in deze Gildebrief is de aankondiging van de jaarvergadering. We horen al diverse molenaars mompelen: "Niet te veel praten, maar doe eens wat met de molen". We moeten deze molenaars in hart en nieren gedeeltelijk gelijk geven, want er wordt zo hier en daar toch maar spaarzaam gedraaid. Doch hierover een andere keer wat meer.

Om alles echter draaiende te houden, op verenigingsgebied is er nu eenmaal overleg nodig, dus zal er vergaderd dienen te worden. De leden moeten tenslotte ook hun zegje kunnen doen.

Twee bestuursleden zijn aftredend dit jaar, ze zijn echter bereid om nog een viertal jaren door te gaan

met de organisatorische kant van het molenleven.

Trouwens, we kunnen gelukkig vaststellen dat er altijd nog bereidwillige mensen te vinden zijn om de Gildekar te trekken, op allerlei gebied.

Maar niet alles is koek en ei, zo speelde een korte maar fikse storm enkele molens weer parten. Er viel op enkele plaatsen weer een behoorlijke schadepost te melden.

Een andere, ons beangstigende zaak, wordt zo langzamerhand de neiging in ons land steeds meer bos aan te leggen. Men propageert dit onder de vlag van diverse twijfelachtige argumenteringen, waarvan 'Het Milieu' natuurlijk een bijna misbruikt punt van uitgang is. Alles wat er doorgedrukt moet worden en ook maar iets te maken heeft met het milieu wordt daar dan ook aan opgehangen.

Het lijkt ons zeer wenselijk als dat alle geledingen waaruit ons molenwereldje is opgebouwd, de koppen bij elkaar steken voor het te laat is en onze molens van alle wind worden afgesneden.

In de volgende Gildebrief zullen wij hierop zeker uitgebreider terugkomen.

Bij deze nodigen we u allen uit naar de jaarvergadering te komen, niet alleen om te praten, maar ook om te genieten van het programma dat we 's middags voor u hebben samengesteld.

Dus tot kijk op 3 april a.s. in Arnhem.

UITNODIGING VOOR DE LEDENVERGADERING VAN HET GILDE VAN VRIJWILLIGE MOLENAARS

Het bestuur van het Gilde van Vrijwillige Molenaars heeft het genoeg u hierbij uit te nodigen voor de Ledenvergadering 1993, welke zal worden gehouden op **zaterdag 3 april 1993** in Hotel Haarhuis, Stationsplein 1 te Arnhem (tel. 085-472441).

De agenda voor het **ochtendgedeelte**, dat om 10.30 uur zal beginnen, ziet er als volgt uit:

1. Opening door de voorzitter
2. Bestuursmededelingen
3. Vaststelling van de notulen van de ledenvergadering 1992, opgenomen in De Gildebrief 1/93
4. Jaarverslag van de secretaris over 1992
5. Financieel verslag van de penningmeester over 1992
6. Verslag van de Kascommissie
7. Benoeming van de Kascommissie
8. Bestuursmutaties
9. Rondvraag

PAUZE van ongeveer 12.00 uur tot 14.00 uur.

Het programma voor het **middag gedeelte** van de vergadering, dat om 14.00 uur begint, bestaat uit de volgende onderdelen:

Metselwerk op molens

Inleiding door ir. J.C. Keller over verschillende aspecten van metselwerk op molens. De heer Keller zal onder andere aandacht besteden aan: steensoorten, de functie van de voegen, wijze van metselen en voorkomende problemen met metselwerk.

Koffie-/theepauze

Restauratie van molen 'De Gooyer'

Molenmaker J.K. Poland vertoont een film over de restauratie van molen 'De Gooyer' te Amsterdam, die op 13 november 1972 aanzienlijke stormschade opliep.

SLUITING omstreeks 17.00 uur.

Toelichting op de agenda

8. Bestuursmutaties

Op grond van artikel 12 lid 1 van de Statuten is Boudewijn van Weel aftredend. Hij heeft zich herkiesbaar gesteld en het bestuur stelt de vergadering derhalve voor hem voor een nieuwe bestuursstermijn te benoemen.

Om te voorkomen dat in de komende jaren meer dan twee bestuursleden gelijktijdig aftredend zijn, treedt Dick Jan Braay tussentijds af en stelt zich terstond herkiesbaar.

Tegenkandidaten kunnen zich tot uiterlijk 27 maart kenbaar maken aan het bestuur, Nwe. Bussummerweg 92, 1272 CK Huizen.

NOTULEN VAN DE LEDENVERGADERING '92 VAN HET GILDE VAN VRIJWILLIGE MOLENAARS

gehouden op 4 april 1992
in Hotel Haarhuis te Arnhem.

1. Opening

De voorzitter, Dick Jan Braay, opent de ochtendvergadering en heet de aanwezigen van harte welkom. Er is bericht van verhindering ontvangen van Herman en Marga Mulder, B. Slooten, P. Tienstra, J. Tigelaar, P. Kaal en D. Kamminga.

2. Bestuursmededelingen

Gildefolder: Tijdens de jubileumvergadering wordt de nieuwe folder van het GVM gepresenteerd. Het is een minder luxe uitgave dan de vorige folder, die al geruime tijd niet meer voorradig was. Nadeel van de oude folder was dat hij in een te grote oplage was gedrukt en er na verloop van tijd achterhaalde gegevens in stonden, zoals oude adressen en telefoonnummers en inmiddels gewijzigde tarieven. Er is nu bewust gekozen voor een kleine oplage (15.000 stuks) en bevat de folder zo min mogelijk tijdgebonden informatie. Het ontwerp is van D.J. Abelskamp, de tekst werd door het bestuur verzorgd.

De folder maakt deel uit van een drietrapsfolder, bestaande uit een wervingsfolder (verspreid op molens), een informatiefolder (toegezonden na ontvangst van de kaart uit de wervingsfolder) en een welkomstbrief (als begeleidend schrijven bij het entreepakket/lesmateriaal).

De folder is in de pauze te verkrijgen en kan bij het bestuur worden aangevraagd.

Korenmolenaarscursus: De Korenmolenaarscursus is een samenwerkingsverband van het Ambachtelijk Korenmolenaarsgilde (AKG) en het GVM. Het theoretische deel van de cursus wordt centraal in Wageningen gegeven, voor de praktijk kan men terecht bij een aantal AKG leden in den lande. De cursus is gebaseerd op de boeken 'Zingende Stenen' en 'Rond Zingende stenen', geschreven door D. Abelskamp. Vanwege de teruglopende belangstelling voor de korenmolenaarscursus zal de cursus ook in 1992 geen doorgang kunnen vinden. De afgenomen belangstelling is mede het gevolg van de gehoorde kritiek met betrekking tot:

- de afstand die men voor de cursus af moet leggen

- het feit dat de uitstekende cursusboeken verdere uitleg eigenlijk overbodig maken.

De gezamenlijke cursuscommissie heeft naar aanleiding hiervan voorstellen gedaan voor een nieuwe opzet van de cursus, die gedecentraliseerd zal worden gegeven en meer op de praktijk gericht zal zijn. Het bestuur zal hierover met het bestuur van AKG in overleg treden, mede om te bezien wat de financiële consequenties zullen zijn.

Bezoek aan de afdeling Friesland: Het voltallige Gildebestuur heeft een bezoek gebracht aan de jonge afdeling Friesland, waarbij nader kon worden kennism gemaakt met de leden van het afdelingsbestuur en een aantal instructeurs. Op vrijdag 27 maart was er een vergadering in de molen te Sexbierum. Naast een aantal gebruikelijke onderwerpen kon hier ook worden gesproken over de mogelijkheden voor samenwerking tussen het Gilde en het Gild Fryske Mounders. Op zaterdag 28 maart werden bezoeken afgelegd aan de instructiemolens in Marssum, Birdaard, Kollum en Heerenveen. Het bestuur ziet terug op een geslaagde excursie, die duidelijk heeft gemaakt dat het Gilde ook in Friesland een enthousiast afdelingsbestuur heeft dat veel activiteiten op stapel heeft staan.

Excursie afdeling Zeeland: Het bestuur heeft geconstateerd dat de jaarlijkse excursie van de afdeling Zeeland helaas weer samenvalt met de jaarvergadering van het GVM (eerste zaterdag in april), waardoor de Zeeuwse leden stevast verhinderd zijn.

Nationale Molendag: Op zaterdag 9 mei zal het voor de 20e keer Nationale Molendag zijn. Bert van Uffelen is 10 jaar bij de organisatie betrokken geweest en heeft besloten er mee te stoppen. Tijdens de ledenvergadering van De Hollandsche Molen heeft hij voor zijn werkzaamheden een jaarpreis van de Stichting Molenfonds voor Vernuft en Volharding mogen ontvangen. Zijn opvolger in de werkgroep Nationale Molendag is Wessel Koster.

Gildeverzekeringen: De administratie van de Gildeverzekeringen is in december 1991 door Marga Mulder overgedragen aan Jan van Loenen.

Molenviergang Aarlanderveen: De provincie Zuid-Holland heeft na het aanvankelijk besluit om de viergang in bedrijf te laten, alsnog besloten tot mechanische bemaling van de Drooggemaakte Pol-

der over te gaan. In de zaal liggen lijsten van een handtekeningactie om tegen dit besluit te protesteren.

Opleiding watermolenaar: De heer J. Meessen heeft het bestuur er tijdens de Contactdag op geattendeerd dat er geen opleiding voor watermolenaar is, terwijl er wel met deze molens gedraaid en gemalen wordt. Deze molenaars kunnen geen diploma halen en zijn derhalve niet verzekerd. Het bestuur heeft aan de afdelingen met watermolens gevraagd na te gaan of er behoefte aan een nieuwe opleiding bestaat. Tijdens het jaarlijks overleg met het bestuur van De Hollandsche Molen zal deze zaak ook aan de orde worden gesteld, om te bezien of men bereid is een examen voor watermolenaars af te gaan nemen. Aan de illustratie in de nieuwe folder kunt u zien dat het bestuur alvast op de nieuwe ontwikkelingen vooruit loopt.

Lesstofcommissie: Gerrit Pouw krijgt het woord en doet verslag van de activiteiten van de Lesstofcommissie. Na een trage start is de commissie nu goed ingewerkt en is er schot in de zaak gekomen. Waarschijnlijk nog dit jaar zal het eerste resultaat aan de leden kunnen worden verzonden. In de stand van het GVM kan reeds een map (f 7,50) worden aangeschaft, waarin de bladen van de Basiscursus kunnen worden opgenomen. Het eerste deel zal behalve de inleiding tevens de lesstof over de wipmolen bevatten. De standerdmolen, het achtkant en de korenmolen (door D. Abelskamp) zijn in bewerking.

GVM: 20 jaar!: Tijdens de theepauze zal het bestuur de aanwezigen een traktatie aanbieden ter gelegenheid van het feit dat het GVM haar vierde lustrum viert. Alle leden hebben tezamen met De Gildebrief 1/92 een linnen tas met het Gilde-embleem ontvangen.

3. Vaststelling notulen ledenvergadering 1991

De notulen van de Ledenvergadering 1991, gehouden op 6 april te Arnhem, zijn opgenomen in De Gildebrief 1/91.

De notulen, zowel naar redactie als naar inhoud beoordeeld, worden ongewijzigd vastgesteld.

4. Jaarvergadering over 1991

De vergadering hecht haar goedkeuring aan het jaarverslag, zoals dat door de secretaris werd voorgelezen. Het verslag zal worden gepubliceerd in De Gildebrief 2/92.

5. Financieel verslag over 1991

De penningmeester geeft een toelichting op de Winst- en Verliesrekening over 1991 en de Balans per 31 december 1991, opgenomen in De Gildebrief 1/92. Het verslag wordt vervolgens goedgekeurd.

6. Verslag van de kascommissie

De Kascommissie van het GVM, bestaande uit de heren P. Buys, C.P.M. Francken en F.J. Gundlach, heeft op 26 februari de jaarrekening gecontroleerd en in orde bevonden en stelt derhalve voor om de penningmeester voor het gevoerde financiële beleid

te dechargeren. De ledenvergadering gaat hiermee akkoord.

7. Benoeming kascommissie

Als opvolger voor de heer F.J. Gundlach, die na een periode van drie jaar aftredend is, wordt de heer J. Tigelaar benoemd.

In de ontstane vacature voor de reserve-kascommissie, waarin mevrouw P.D. Scholten-Ballast en de heer T. Oosterhuis zitting hebben, wordt voorzien door de benoeming van de heer L. Vellekoop.

8. Bestuursmutaties

Volgens het rooster van aftreden zijn er maar liefst vier bestuursleden aftredend; te weten: G.W.M. Barendse, G. Sturkenboom, G.J. Pouw en D.J. Braay. Allen hebben zich herkiesbaar gesteld. Er zijn bij het secretariaat geen tegenkandidaten aangemeld. Na een korte inleiding wordt er gestemd.

Gerard Barendse zit sinds 1984 in het bestuur, in de functie van penningmeester. Hij heeft zin in een derde bestuursstermijn.

Gerrit Pouw is in 1979 (najaar) in het bestuur gekozen. Hij is als PR-man van het GVM medeverantwoordelijk voor De Gildebrief, de Lesstofcommissie en de Informaties.

Gerard Sturkenboom, de vice-voorzitter, heeft als contactpersoon voor de afdelingen sinds 1988 zitting in het bestuur. Hij onderhoudt de contacten met de afdelingen en draagt zorg voor de organisatie van de Contactdag en de Proefexameninstructiedagen.

Dick Jan Braay werd in 1979 tijdens de najaarsvergadering in het bestuur gekozen. Na acht jaar secretaris te zijn geweest volgde een termijn als voorzitter. Hij begint nu aan zijn vierde bestuursstermijn!, en is als geen ander op de hoogte van de 'ins and outs' van het GVM.

De ledenvergadering gaat akkoord met de herbenoeming van de bovenstaande bestuursleden. De voorzitter bedankt de vergadering voor het in het bestuur gestelde vertrouwen.

9. Wijziging huishoudelijk reglement

Het bestuur heeft een tweetal voorstellen geformuleerd met betrekking tot het proefexamen en het maalboekje. Na een korte toelichting door de voorzitter worden de voorstellen, die reeds door de Contactdag-vergadering zijn aangenomen, afzonderlijk behandeld en in stemming gebracht.

Het proefexamen: Het bestuur stelt voor om 'proefexamen' te wijzigen in 'toelatingsexamen', om zo beter tot uitdrukking te kunnen brengen dat men na het behalen van dit examen toegelaten kan worden tot het examen voor vrijwillig molenaar.

De heer Humbert is van mening dat het woord toelating betrekking heeft op een andere (vervolg)opleiding, en stelt voor om tentamen of toets te gebruiken, zoals dat in het onderwijs gebruikelijk is.

De heer Geerts vraagt of het een noodzakelijke verandering is en wil weten of er op termijn invloed van uit zal gaan. De voorzitter benadrukt dat het bij de naamswijziging alleen om de duidelijkheid te doen is.

Vervolgens wordt het voorstel in stemming gebracht en blijkt een meerderheid voor de verandering te zijn (6 stemmen tegen en 8 personen onthouden zich van stemming).

Het maalboekje: Het bestuur stelt voor om in het Huishoudelijk Reglement op te nemen dat het maalboekje ook in de periode voorafgaand aan het herexamen dient te worden ingevuld. De voorzitter schetst de achtergrond van het voorstel, dat in de toelichting op de agenda is opgenomen.

De heer Wortman stelt voor om het maalboekje ook na het examen bij te laten houden. Hierbij doet zich een probleem voor bij de controle en de praktische haalbaarheid.

De voorzitter wijst erop dat het bestuur in de felicitatiekaart het gebruik van de maalbladen bij de geslaagde leden propageert en dus al een dergelijke aanbeveling doet.

De heer Tilma houdt op de molen een logboek bij, dat ook in gebruik kan komen van een volgende molenaar.

De heer Humbert is er voorstander van dat het bijhouden van het maalboekje in bedoelde situatie vrijwillig zal zijn.

Vervolgens wordt het voorstel in stemming gebracht en met een meerderheid aangenomen (1 stem tegen, geen onthoudingen).

10. Rondvraag

De heer Vellekoop is verontrust over het feit dat vier bestuursleden tegelijkertijd aftredend zijn; hij vraagt of het mogelijk is een rooster van aftreden op te stellen waardoor dit in de toekomst voorkomen kan worden.

Het bestuur zal dit in overweging nemen.

De heer Wortman merkt op dat het probleem kan worden ondervangen door de bestuursleden voor verschillende termijn te benoemen.

De heer Coppens is zowel lid van De Hollandsche Molen als van het GVM en stelt voor om de tijdschriften van beide verenigingen in elkaar te schuiven, zoals dat in Friesland vanwege het kostenaspect al gebeurt.

De voorzitter merkt op dat er een probleem is met de niet-dubbelleden. Het GVM heeft wel eens geoperd om met De Molenaar te gaan samenwerking, hetgeen niet haalbaar is gebleken. Tijdens het jaarlijks overleg met het bestuur van DHM zal de suggestie om tot een gezamenlijk tijdschrift te komen aan de orde worden gesteld.

De heer Perfors vindt het een goede zaak dat de watermolen in De Gildefolder is opgenomen en dat er plannen voor een opleiding watermolenaar bestaan. Hij wijst erop, dat er problemen bestaan bij de biotoop van zowel wind- als watermolens en stelt voor om hier ook aandacht aan te besteden.

De heer Lelieveld weet dat DHM behulpzaam kan zijn in biotoopkwesties. Hij vraagt of het GVM steun kan verlenen in een situatie waarin de vrijwillige molenaar alleen is komen te staan in de bezwaarprocedure. De voorzitter zegt dat dat in het verleden al meerdere keren het geval is geweest.

De heer Zwijnenberg kondigt de 9e druk van het 'Nederlands Molenbestand' aan, dat naast een register op molennaam nu tevens gegevens bevat

over de aard van de bedekking van de molenbelt en de kap.

De heer Hellings vertelt dat hij als molenaar van De Hoop te Garderen problemen heeft met de levering van zakken graan en het afleveren van zakken meel. Volgens hem is dit een probleem waar meerdere molenaars mee kampen. Het is de heer Hellings opgevallen dat het boek 'De Windmolen en zijn onderdelen' van Wiessner in het verhaal van Gerrit Pouw over de Basis cursus ontbrak.

De heer Overman merkt naar aanleiding hiervan op dat het onterecht is dat het bestuur het boek niet langer tot de aanbevolen literatuur rekent. Volgens de spreker is de tekst ongewijzigd. De voorzitter stelt dat het bestuur in de herdruk van het boek een aantal onjuistheden heeft signaleerd en dat het boek om die reden niet langer als lesmateriaal aangemerkt kan worden.

De heer Berghuis heeft met een veevoederfabrikant een goede regeling getroffen over het transport van maalgoed.

De heer Timmermans ontvangt het graan per bulk en schept het vervolgens zelf in zakken.

De heer Hendriks heeft De Gildebrief drie dagen voor het verstrijken van de termijn voor aanmelding van tegenkandidaten ontvangen en vraagt of De Gildebrief niet eerder kan worden verzonden.

Het bestuur is al eerder op deze omstandigheid gewezen en zegt toe te bezien hoe hier verandering in kan worden gebracht.

De heer Koens, één van de bliksemafleidercontroleurs, heeft gemerkt dat in het jaarverslag over de controle resultaten wordt gesproken. Hij vraagt of er terugkoppeling kan plaatshebben naar aanleiding van de controle rapporten; nu wordt er wel gecontroleerd, maar men weet niet of er ook daadwerkelijk actie wordt ondernomen op grond van de aanbevelingen in het rapport.

De voorzitter oppert het idee om de molenaar, op wiens verzoek de controle werd uitgevoerd, in een enquêteformulier aan te laten geven op welke wijze de geconstateerde gebreken zijn verholpen, dan wel er verbeteringen in de installatie zijn aangebracht.

De heer Bos stelt voor om het getuigschrift vrijwillige molenaar een beperkte geldigheidsduur, bijvoorbeeld vijf jaar, te geven, waarna men het weer kan verlengen. Hier is in het verleden al eens over gesproken; het blijkt dat het voorstel om praktische redenen niet haalbaar is.

De voorzitter sluit het ochtendgedeelte van de vergadering, nadat hij eenieder heeft opgeroepen de nieuwe folders te verspreiden onder de leden en de afdelingsbesturen.

Middagprogramma

Dick Jan Braay heet de aanwezigen van harte welkom, in het bijzonder de heer M.L.G. Visser en Peter de Moes.

De heer Visser, hoofd Technische Voorlichting bij de firma Van Wijhe Verf B.V., houdt een lezing over de bescherming van hout door middel van verf. Een passend vervolg op de lezing over houtconservering (met kunsthars en insecticiden) die vorig jaar werd gegeven. Nu worden er naast technische infor-

matie ook praktische tips gegeven, waarmee de schilderende molenaar zijn/haar voordeel kan doen.

In de thee-/koffiepauze worden de aanwezigen, ter gelegenheid van het 20-jarig bestaan van het GMV, door het bestuur getrakteerd op een consumptie met appeltaart.

Na de pauze houdt bestuurslid Peter de Moes voor de tweede keer in successie een dialezing over molens. Dit maal doet hij verslag van een molen-tocht die hij in 1991 met Gerbrand de Vries door Polen maakte.

De voorzitter besluit de vergadering met een woord van dank aan de heren Visser en De Moes voor hun bijdrage aan het programma, en wenst de aanwezigen (120 personen tekenden de presentielijst) wel thuis.

B.A. van Weel, secretaris

NIEUWS VAN DE BLIKSEM AFLEIDERCONTROLE

Resultaten 1992

Nu ook in 1993 onze bliksemafleidercontroleurs weer klaar staan om de afleiderinstallaties op de molens van onze leden weer te inspecteren, eerst een overzichtje van wat er in 1992 uit de diverse controles is gebleken. Het bleek weer dat de controle van levensbelang kan zijn voor uw molen. Defecte installaties hebben al te vaak geleid tot het uitbranden van molens! Vaak blijken op het oog goede installaties bij het doormeten toch ernstige gebreken te hebben en daardoor onbetrouwbaar te zijn.

Ook in het afgelopen jaar is dat weer opgevallen. Er werden slechts 25 molens aangemeld in 1992. In Gelderland waren het er 11, in Zuid-Holland 4, 3 uit Noord-Holland, 2 uit Noord-Brabant, 2 uit Drenthe, terwijl uit Limburg, Zeeland en Utrecht elk 1 aanmelding kwam.

Balans per 31 december 1992 (x f 1,00)

Activa	31-12	1-1	Passiva	31-12	1-1
Duurzame middelen:			Schulden:		
Artikelen	3.500	4.500	Vooruitontv. contributie	9.921	23.121
Mater. blisem	100	100	Vooruitont. verzek.	6.206	15.726
Kantoormach./comp.progr.	8	457	Porto, verzendkosten	1.315	706
			Biotoopwacht	867	684
Liquide middelen:			Drukwerk, stencils	5.942	8.512
Girorekening	8.926	12.521	Kantoorbehoeften	20	15
Rente (plus) rek.	10.949	29.459	Reiskosten	1.243	1.487
Girorek. verz.	6.688	15.298	Contactdag	-	46
Rente (plus) rek. verz.	16.984	14.582	Bijdr. aan afdelingen	4.486	3.671
			Teveel ontv. schade-uitk.	275	-
Vorderingen:			Telefoon	75	65
Te ontv. rente	12	208			
Opbr. advertenties	1.100	800	Doorbet. verz. gelden	51	36
Vooruitbet. entree	115	200	Representatiekosten	-	126
			Bliksemafl. controles	-	15
Uitgeleende gelden:			Ledenadministratie	326	-
Cursuscommissie	3.665	3.665	Public relations	121	2200
			Eigen vermogen:		
			Fonds ongedekt risico	4.925	5.425
			Biotoopfondsen	5.271	5.435
			Kapitaal	9.176	13.520
	52.047	80.790		52.047	80.790

Winst- en Verliesrekeningen over 1992 (f 1,00)

	Begroot 1992	Werkelijk 1992	Begroot 1993
ONTVANGSTEN:			
Contributies	40.000	42.858	40.000
Verzekeringspremies	24.000	25.801	24.000
Ontvangen rente	1.300	2.381	1.800
Verkoop artikelen	4.000	7.137	5.000
Opbrengst advertenties	1.000	1.220	1.000
Subsidie WVC 1992	-	7.800	-
Giften	-	525	-
	70.300	87.722	71.800
UITGAVEN:			
Vergaderkosten	1.000	1.284	1.000
Porto, verzendkosten	6.000	4.985	6.000
Drukwerk, stencils e.d.	26.500	26.219	26.500
Kantoorbehoeften	200	197	200
Reiskosten	5.000	5.411	5.000
Ledenadministratie	500	861	500
Contactdag	1.400	1.630	2.000
Bijdragen aan afdelingen	8.000	8.036	8.000
Verzekering (collect. WA)	4.500	3.668	4.500
Doorbetaling verzekering	20.000	22.320	20.000
Kosten i.v.m. verzekering	700	866	800
Telefoon	200	105	200
Kosten entrepakket	1.000	860	1.000
Representatiekosten	400	66	400
Huur opslagruimte	350	225	350
Bliksemafleidercontroles	1.700	1.240	1.700
Public Relations	2.500	3.083	1.500
Theoriecursus	4.000	4.053	8.000
Kosten jubileum	1.500	3.785	-
Diversen (o.a. NCM)	50	150	50
Afschrijvingen	-	449	-
Terugbetaling subsidie WVC 1991	-	2.572	-
	85.500	92.065	87.700
RESULTAAT	-/- 15.200	-/- 4.343	-/- 15.900

Bij deze 25 installaties werd 14 maal geconstateerd dat de weerstand tussen de roeden onderling en tussen de roeden en de askop te hoog, of veel te hoog was.

Dit was zelfs soms het geval bij roeden die onderling waren doorverbonden en bij doorverbinding van de roeden met de bovenas.

Controle op corrosie en af en toe schoonmaken van de contactpunten is dus geen overbodige luxe!

Hetzelfde geldt voor de contactpunten van de koperen brugjes op de roeden en de contacten van de kabel op de roede en de ringleiding. Ook de kabel was nogal eens onbetrouwbaar. (Aansluiting kabelklemmen aan kabel).

Verder werd 13 keer gemeten dat de aardverspreidingsweerstand hoger was dan de voorgeschreven in normblad NEN 1014.

Hiernaast werden diverse kleinere gebreken

geconstateerd, zoals een loszittende ringleiding, vervuilde meetkoppelingen enz.

Ook werd meermalen de aanleg van een potentiaalvereffening geadviseerd, om overslag op grote metalen delen als bijv. een dieselmotor en op de elektrische bekabeling te voorkomen.

Redenen genoeg denken wij, om ook uw molen eens op te geven voor een controlebezoek in 1993. Het kost u niets, maar het opgestelde rapport geeft wel een goed inzicht in de conditie van de afleiderinstallatie.

Doel

Voor diegenen die niet precies weten wat de controle inhoudt en hoe e.e.a. werkt nog even de volgende uitleg.

Het doel is: het opmaken van een volledig, onpartijdig en deskundig rapport over de toestand waarin de gekeurde installatie zich bevindt. De keuring is toegespitst op de specifieke eisen die een molen aan zo'n keuring stelt, en die bij controles die door een installatiebureau vaak niet in acht worden genomen. (De overgangsweerstand tussen de roeden wordt bijv. vaak niet gemeten). De Gildekeuring werkt volgens de norm N.E.N. 1014.

De keuringsperiode ligt zo tussen april en oktober. Reparaties worden NIET verricht. Dat is werk voor de installateur!

Omdat de keuring gratis is en als service van het Gilde aan zijn leden met worden gezien, is het noodzakelijk dat de te controleren molen wordt bemalen door een GILDELID.

KUNSTMOLENSTENEN

ZOWEL MET ZACHTE UITSLAG ALS MASSIEVE, KUNNEN WIJ U NAAR KEUZE LEVEREN.

Onze maalstenen worden vakkundig afgewerkt, vooral ook het scherp en het goed onder de rij brengen.

Ook is in ons bedrijf gelegenheid, voor hen die daar prijs op stellen, om onze stenen te zien malen.

Ook voor nieuwe Duitse blauwe stenen kunnen wij u van dienst zijn.

Voor verdere inlichtingen graag bereid.

A. H. KEES

**KUNSTMOLENSTEENFABRIEK
EN MOLENAARSBEDRIJF**

VALKENSWAARDSEWEG 3, 5595 CA
LEENDE
TELEFOON (04906) 1207

In memoriam Piet Huygens

Op 21 februari j.l. overleed Piet Huygens, molenaar op 'De Oude Knecht' in Akersloot. Een ziekte die als een bui over hem heen kwam velde hem binnen twee maanden.

Voor velen van ons was Piet de man die hen de eerste beginselen van het molenaarsvak bijbracht.

Hij had daar zo z'n eigen methodes voor en zag dan en passant ook nog kans zijn grote liefde voor molens over te brengen.

Daarnaast organiseerde hij dan nog theorie-avonden waar heel wat viel op te steken.

Als bestuurslid was hij werkzaam voor de Stichting Uitgeester en Akersloter Molens en voor het afdelingsbestuur van het Gilde.

Piet was ook de man van leuke dingen doen. Zo kwam hij op het idee een cursus zeilnaaien te gaan volgen, wat dan prompt uitgroeide tot een nieuwe hobby, waar we enorm veel plezier aan beleefden.

Maar wat op mij de meeste indruk maakte was zijn warme persoonlijkheid en de gezelligheid die hij als 't ware met zich meedroeg.

We zullen het allemaal moeten missen, maar het zijn wel mooie herinneringen.

Ik hoop van harte dat die herinneringen zijn vrouw, kinderen en kleinkinderen enigszins zullen troosten. Ik ben er van overtuigd dat ik namens alle Gildeleden spreek als ik hen veel sterkte en kracht toewens voor de toekomst.

Rik van de Kemp

Gang van zaken bij aanvraag en controle.

De aanvragen kunnen worden verzonden naar de coördinator, na het verschijnen van deze Gildebrief. Verzenden gebeurt door de vrijwillige molenaar, die dus lid moet zijn van het Gilde. Voor de aanvraag kan het hierbij afgedrukte formulier dienen.

Inleveren copy:

Voor Gildebrief no. 2 (verschijningsdatum 15 juni 1993) dient Uw copy vóór 1 mei 1993 bij de Gildebrief-redactie binnen te zijn.

Ondergetekende,

Naam:

Adres:

Postcode en woonplaats: Tel:

Vraagt hiermede een bezoek aan voor het controleren van de bliksemafleider-installatie van de molen:

Naam:

Adres:

Standplaats:

De molen is eigendom van:

Naam:

Adres:

Postcode en woonplaats:

Nader bericht van de regiocontroleur wordt afgewacht.

Datum: Ondertekening:

Het is van belang dat ALLE gevraagde gegevens, zoals de adressen van molen en molenaar, van de eigenaar en ook de telefoonnummers worden doorgegeven! Dit i.v.m. het gemakkelijk vinden van de molen en het opnemen van contact met de vrijwilliger.

Daarom moet de aanvraag ook **SCHRIFTELIJK** worden ingediend.

Het adres van de coördinator is: D.J. Abelskamp, Laan 1940-1945 no.2, 7231 GL Warnsveld.

Vermelden:

a. Naam, adres en telefoonnummer van de vrijwillige molenaar.

b. Het adres van de molen.

c. Naam en adres van de eigenaar (i.v.m. toezending van het rapport).

De aanvragen worden per regio gebundeld, zo mogelijk in groepjes van vier molens bij elkaar, zodat zo'n groep op één dag door de controleur kan worden afgewerkt.

Neem daarom contact op met uw collega-buurman vrijwilligers en probeer ook hun molens in het controlebezoek te betrekken. Dit om de kilometerkosten te beperken.

De aanvragen worden door de coördinator aan de regio-controleurs toegezonden.

Afspraak controledatum

De regiocontroleur maakt telefonisch een afspraak met de vrijwillig molenaar over datum en tijd van het controlebezoek. (Vandaar het belang van het

zeilmakerij Fa. van Neerven & Zn.

opgericht

1925

van Neerven's MOLENZEILEN

'N BEGRIP VOOR DE MOLENAAR

IN

**NEDERLAND, BELGIË
EN DUITSLAND**

IN

KATOEN, W.K. 77 EN VLASDOEK

DR. VAN ERPSTRAAT 1

5341 AK OSS

TELEFOON 04120-24028

telefoonnummer.) De vrijwilliger dient bij het controlebezoek aanwezig te zijn i.v.m. het ronddraaien van het gevlucht tijdens de controle.

Verzending meetrapporten

De regiocontroleur stuurt de meetrapporten naar de coördinator. Deze vermenigvuldigt het rapport en stuurt copieën naar de moleneigenaar, de vrijwil-

liger en naar 'De Hollandsche Molen' en houdt zelf een afschrift voor het archief.

Maak gebruik van deze onpartijdige en deskundige keuring die u gratis wordt aangeboden door het Gilde en neem geen risico's.

Wij wachten op uw aanvragen!

De coördinator, D.J. Abelskamp

DE PANSTERMOLEN

Dit artikel gaat over watermolens, die door water worden aangedreven en wel voornamelijk over een zeer bijzonder type, de pantermolen. Dat is een molen, waarvan het waterrad opgehaald en neergelaten kan worden.

Watermolens in Nederland

Alle molens die in ons land nog bestaan, zijn voorzien van een vast waterrad¹), het kan niet omhoog of omlaag. Het maximale rendement hangt o.a. af van de juiste hoeveelheid water, dat naar het waterrad wordt geleid. Dat wordt bereikt met waterwerken als sluizen, schuiven, aftakkingen, omleidingen en/of spaarvijvers. Het zijn de ons bekende soorten onder-, midden- en bovenslagmolens. De provincies Overijssel, Gelderland, Noord-Brabant en Limburg bezitten gezamenlijk nog ruim 80 van bovengemelde typen.

Getij- en schipmolens

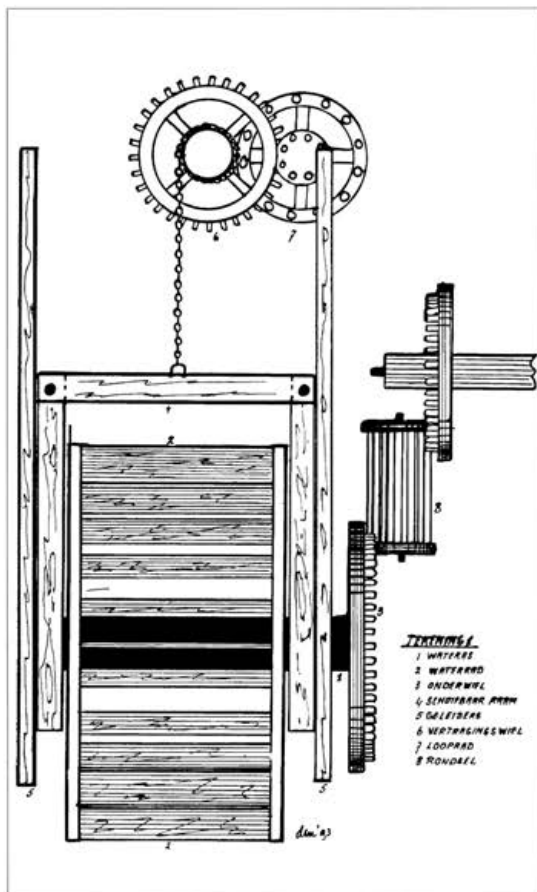
Watermolens die we in Nederland niet meer kennen waren getijmolens. Deze maakten gebruik van eb en vloed en stonden in Zuid-Holland en Zeeland. Getijmolens hadden een omleiding. Bij opkomende vloed werd het (zee)water via een afsluitbare watergang of tunnel naar een achter de molen gelegen spaarvijver geleid. Direkt na de vloed werd de omleiding afgesloten en liep de vijver via het onderslagrad leeg.

De schipmolen kennen we hier ook niet meer. Het was een vaartuig dat in een rivier vast voor anker lag en via loopplanken met de oever was verbonden. Zo'n schipmolen omzeilde alle noodzakelijke waterwerken als sluizen, aftakkingen enz., want het onderslagrad stak altijd het gewenste aantal centimeters in het water. Buitenboord hing het waterrad, dat doorgaans breder was dan z'n soortgenoot aan de wal, omdat de stroomsnelheid van rivieren relatief laag was. Een breder waterrad wordt door meer water aan het draaien gebracht en dat verhoogde de prestatie. De buitenkant van de wateras was meestal op een aparte drijver gelagerd. Het schip en de drijver waren dan met liggers aan elkaar verbonden. Reeds in 1438 lag er een schipmolen in de IJssel voor Deventer.

De Pantermolen

Een type watermolen dat in Nederland totaal onbekend gebleven is, is de pantermolen. Het

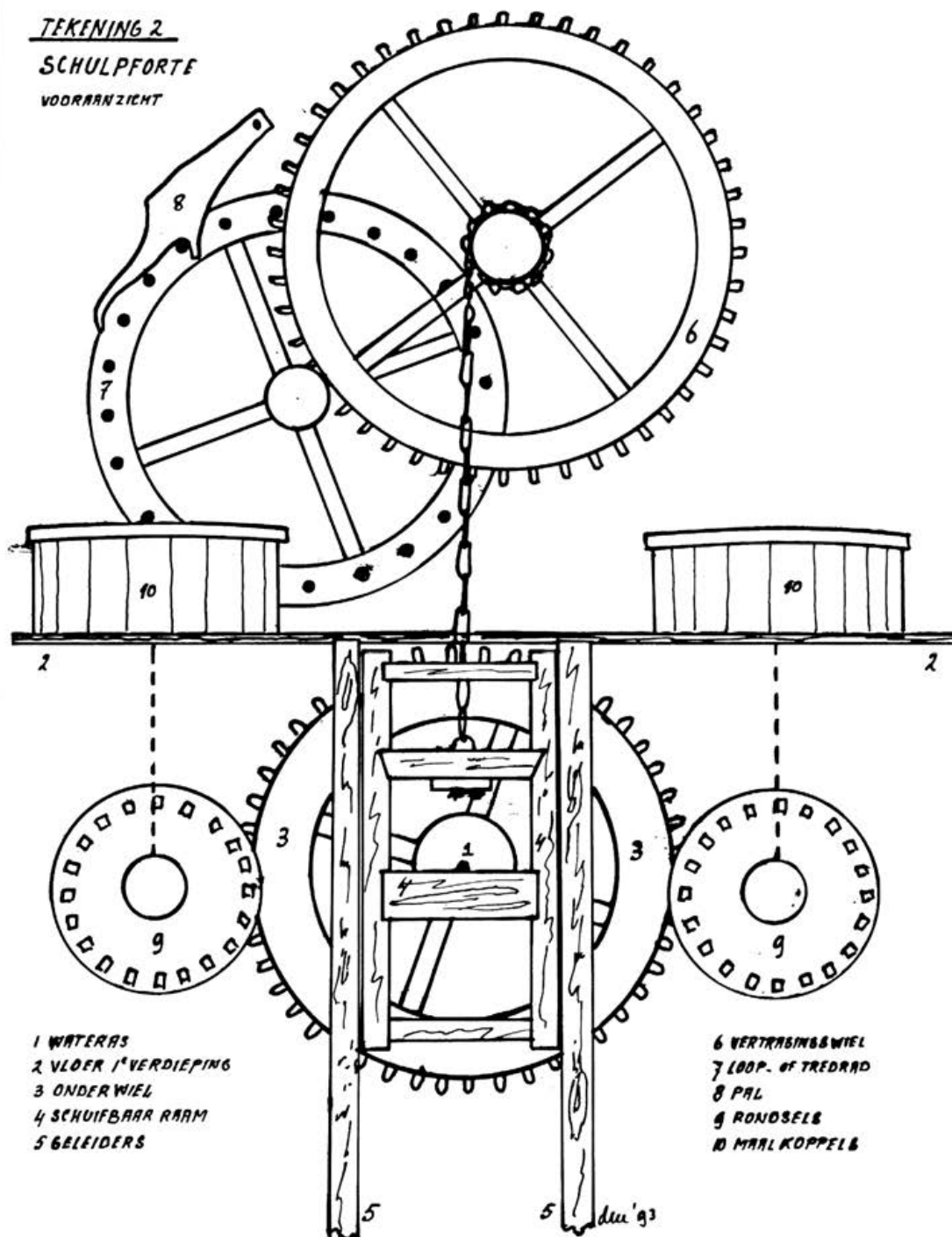
woord is afgeleid van het duitse 'Pantzerkette' (de zware kettingen, waaraan het waterrad hing) en verbasterd tot 'Pantermolen'. Het is een type dat in Duitsland (en Frankrijk) werd gebouwd op plaatsen waar het niet mogelijk was sluizen, spaarvijvers enz. aan te leggen. Om toch een maximaal rendement te halen construeerde men een waterrad dat, afhankelijk van de waterhoogte, opgehaald en neergelaten kon worden. De wateras, met daarop bevestigd het waterrad en het onderwiel (of aswiel), was met beide einden gelagerd in een zwaar houten raam. Dat

TEKENING 2

SCHULPFORTE

VOORRAANZICHT

hing aan de pansterkettingen, die rond een hooggelegen as lagen. Met behulp van een tred- of looprad kon de molenaar het waterrad hoger of lager stellen.

Het mocht een revolutionair idee worden genoemd, want nu werd het waterrad zelf aangepast aan het water en niet andersom. Door een verticale beweging mogelijk te maken kon het waterrad zich richten naar de waterstand. Het rad was altijd een onderslagrad, bestaande uit twee velgen met schoepen ertussen. Het was ongeveer twee maal zo breed als een vast rad. Het op te lossen probleem gold natuurlijk de overbrenging van het verticaal bewegende onderwiel naar de maalderij.

Twee soorten overbrengingen

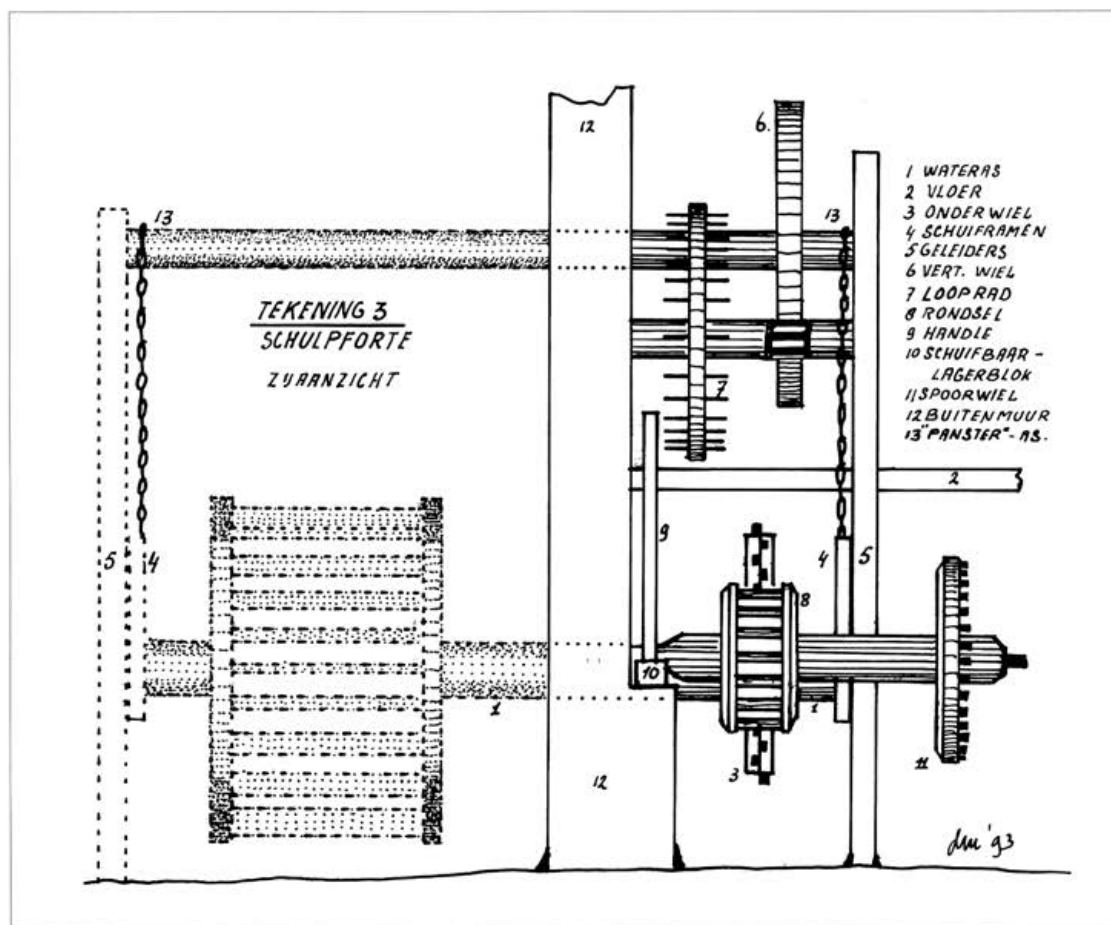
Er ontwikkelden zich twee typen. De oplossing die het meest voor de hand lag zien we op tekening 1. Overbrenging via een staand rondsel (lantaarn). Zij-aanzicht. Op de as (1) van het waterrad (2) is het onderwiel (3) bevestigd. Dit geheel hangt in een raam (4) en is schuifbaar tussen twee of vier geleiders (5). Het raam kan via verdragingswiel (6) en looprad (7) omhoog en omlaag. De marge waarbinnen het waterrad op en neer kan, wordt bepaald

door de lengte van de staven van het rondsel (8).

Vertegenwoordigers van dit type stonden voornamelijk in het noorden van Duitsland, rond Bremen. Het had echter als nadeel dat er maar één steenkoppel per waterrad kon worden geplaatst.

Type twee, geschetst op tekening 2 en 3 had dit nadeel niet. Overbrenging met liggende rondsels. We zien weer het onderwiel (3) bevestigd op de wateras (1), die in het houten schuifraam (4), tussen twee geleiders (5) is gelagerd. Via verdragingswiel (6) en looprad (7) wordt de wateras met waterrad en onderwiel bediend. Op deze molen konden twee maalkoppels (per waterrad) worden gekoppeld. Zonder een speciale maatregel echter zou het onderwiel bij een te ver ophijzen of neerlaten, los van de rondsels raken. Om toch bij elke stand van het onderwiel de rondsels in beweging te brengen, waren hun assen aan de achterkant op blokken gelagerd, zodat ze horizontaal konden worden verschoven. Hiermee kon tevens de molen eenvoudig in- en uit z'n werk worden gezet. Zie tekening 3 zij-aanzicht.

Deze molens stonden vroeger in grote aantallen langs kleine rivieren, in de streken rond Halle, Leipzig en Berlijn. Midden-Duitsland dus. De oudste

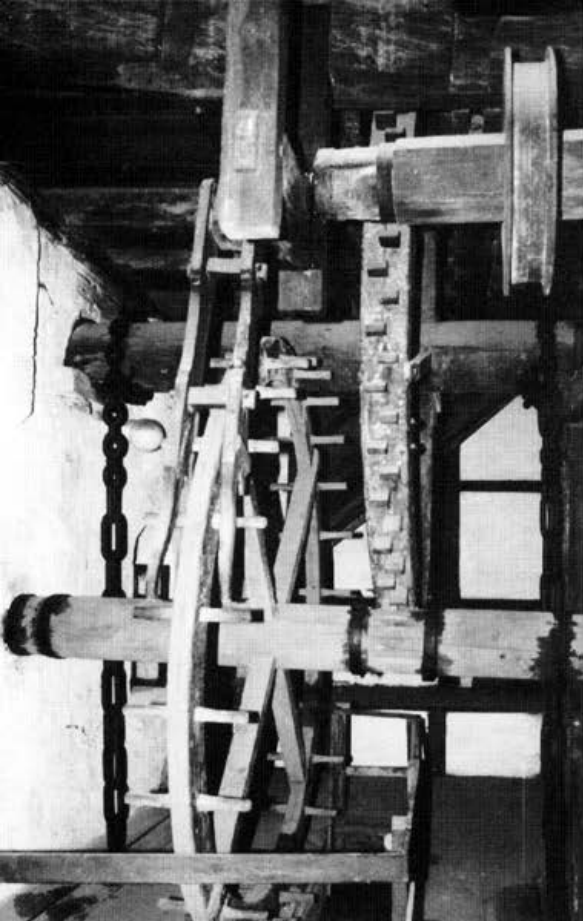

foto 3 ▲

dateert van 1572 en stond in Arnstadt, maar pas laat in de 17e eeuw werd de toepassing algemeen. Van al die pantermolens schijnt echter zo goed als niets bewaard te zijn. Sommige van de overgebleven bouwsels, waarin ze eens waren gehuisvest, zijn heden als pantermolen onherkenbaar. Op één na. (voor zover mij bekend).

Schulpforte

Reeds in 1988 hadden we van onze oostduitse molenvriend Berndt Maywald iets gehoord over pantermolens. Hij meldde ons toen dat in Schulpforte, bij Naumburg, het binnenwerk van zo'n molen nog aanwezig moest zijn. Het was echter toentertijd niet te bezichtigen, want in het voormalige klooster, waartoe de molen behoorde, was een opleidingsinstituut gevestigd, waar communistisch kader werd opgeleid. En daar kwam je, anno 1988, niet levend binnen. Maar in 1991, na de 'wende', waren we weer op molentocht en toen bestonden er geen communisten meer. Dus wij naar Naumburg. En daar, ongeveer vier kilometer buiten de stad, kregen we uiteindelijk de laatste pantermolen te zien. Tenminste, wat er van over is.

Hij is gelegen binnen een groot complex van gebouwen, 'Schulpforte' geheten. Het is een voormalig Cisterciënserklooster, in 1140 gebouwd, maar reeds in 1543 ingericht als 'Landesschule', een soort 'Nijenrode', waar studeertalenten van (meestal) hoge komaf door konden leren.

De gebouwen van de Landesschule vormen een grote rechthoek en daarbinnen stroomt een riviertje. Daaraan bouwden de Cisterciënsers reeds een vaste onderslagkorenmolen, om in de eigen behoef-

foto 1 ▼

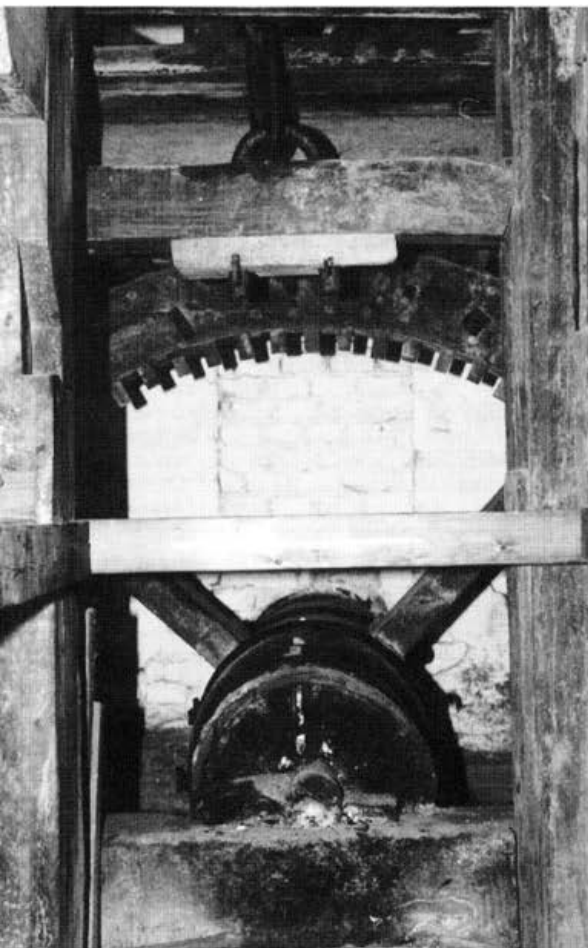

foto 2 ▲

foto 4 ▼

te te kunnen voorzien. In de 18e eeuw werd de molen omgebouwd tot pantermolen, type 2, en dus voorzien van twee maalgangen. Deze maalderij kwam in 1905 tot stilstand. Jammer genoeg is nadien het gedeelte buiten de molen (het gestippelde deel van tekening 3) gesloopt. De assen die uit de buitenmuur staken werden afgezaagd en de gaten in de muur dichtgemetseld. Zodat er buiten niets meer van een pantermolen te zien was. Alleen dan de beek die erlangs stroomt. Dan maar naar binnen, maar de deur was op slot.

Rondleiding

We meldden ons in het hoofdgebouw, bij een niet onvriendelijke receptioniste. We kwamen helemaal 'aus Holland' om de molen te bezichtigen. Daar had ze niet van terug en na even bedenkelijk gefronst te hebben, liet ze ons eerst alle andere gebouwen zien. Ze wist er veel van. Eindelijk kwamen we bij de molen, waarvan ze pas na lang zoeken de sleutel vond. Merkwaardig genoeg was ze daar nog nooit in geweest. Gezamenlijk traden we nieuwsgierig naar binnen. Vóór ons het normale binnenwerk van een koren-molen (foto 1). Twee maalstoelen met onderaandrijving. Achter de ijzeren spoorwielen, links en rechts, zitten de rondsels (niet zichtbaar op foto 1), die aangedreven werden door het onderwiel, zichtbaar achter de trap. Op foto 2 staan we onder de trap en zien het schuifraam, dat aan een pansterketting hangt en waarin het binnenlager van de wateras gelagerd is. Evenzo hing vroeger (dus voor de sloop van de buitenboel) het buitenlager in net zo'n raam (tekening 3).

Het hijswerk zien we op foto 3. De kettingen**) liggen rond een houten as boven in de molen. Op die as het verdragingswiel (6 op tekening 2), waarvan de kammen in de ondergelegen as grijpen, in detail te zien op foto 4. Op deze laatstgenoemde as is het looprad bevestigd. Dóór de velg van dit rad zijn stokken gestoken. Wanneer de molenaar deze stoken betrad kwam het waterrad omhoog. De pal (8 op tekening 2) weerhield het rad terug te lopen. Simpel!

Het bezoek was voor ons zeer de moeite waard, alleen jammer dat het een geamputeerde, dode molen is geworden.

Peter de Moes

Literatuur

1. Theatrum Machinarium Molinarium - Johann Matthias Beyer, 1735
2. Vollständige Mühlenbaukunst - Leonhard Christoph Sturm, 1815
3. Das Wasserrad - Wilhelm Wölfel, 1987
4. Pforta - Zisterzienser Kloster und landesschule - Wolfgang Knackstedt, 1991

Noten

*) Op de 16 molens na, die door een turbine worden aangedreven.

**) De ketting links op foto 3 is daar opgehangen na de sloop van het gedeelte buiten de molen. Normaal droeg deze ketting het buitenlager.

Vereniging De Hollandsche Molen Amsterdam 020-6238703

De Nationale Molendag is een jaarlijks terugkerend evenement waarbij ruim 600 wind- en watersmolens hun deuren openzetten om u de mogelijkheid te geven kennis te maken met de meest moderne techniek. De molens die te bezichtigen zijn herkent men aan de blauwe wimpel.

DE EENENTWINTIGSTE NATIONALE MOLENDAG

Zaterdag 8 mei is het weer zover: Nationale Molendag. Dit is alweer de eenentwintigste.

Samen met de 70 jarige 'Hollandsche Molen' gaan we er weer een prachtige dag van maken, voor al die geïnteresseerde bezoekers.

Vorig jaar was de molendag voor 't grootste deel erg nat; het aantal deelnemende molens was echter boven verwachting.

De ANWB zorgde voor een prima artikel in De Kampioen, met schitterende foto's. De Fietsdag - nieuwe- stijl is niet overal goed ontvangen. Verschillende plaatselijke VVV kantoren zijn van plan om dit jaar (weer) zelf een route te maken. Snel informeren bij het VVV in jouw molengemeente... misschien kan je molen als stempelpost uitgekozen worden!

Wil je bezoekers ontvangen op je molen, zorg dan ervoor dat iedereen weet dat je open bent en wat er te zien is. Een telefoontje naar het plaatselijk huis-aan-huis-blad, kabelkrant, plaatselijke omroep, is

vaak voldoende om publiek te trekken. Doe het ongeveer drie weken van te voren.

Heb je extra reclame-materiaal nodig, bel dan een van de leden van werkgroep Nationale Molendag.

Dit jaar is het enquêteformulier iets veranderd. We kregen ieder jaar formulieren binnen met antwoorden, waaruit bleek dat 't niet duidelijk was wat gevraagd werd. Hopelijk is dat nu wel het geval.

De affiche dit jaar is weer van Dirk-Jan Abelskamp en we zijn er heel enthousiast over.

De prijs voor de affiches en stickers is niet verhoogd; de portokosten zijn wel hoger geworden door tariefsverhogingen van de PTT.

Affiches en stickers zijn te bestellen via

giro 2903693
tnv. Nationale Molendag
Emmen

Duidelijk op je overschrijving vermelden wat je wilt hebben.

De prijzen:
affiche per stuk 1,25
sticker per stuk 0,60

Bestellingen in envelop onder 10 gld.: 2,70 extra porto

Bestellingen in envelop boven 10 gld.: geen extra porto

Bestellingen in koker: 6 gld. extra porto

Als je de stand van de NM bezoekt op de Gildevergadering of Jaarvergadering van De Hollandsche Molen kan je je spullen direkt meenemen en vooral bij grotere bestellingen ben je goedkoper uit.

Verzending gebeurt na de jaarvergadering van de HM.

De samenstelling van de Werkgroep is veranderd.

Bert van Uffelen heeft na 10 jaar de werkgroep verlaten. Na een inwerkperiode heeft Hans Petit zijn werk overgenomen. Bert, bedankt!

Zoals je gelezen hebt, moet je girootje voor de bestelling niet naar Coevorden, maar naar buurgemeente EMMEN.

De verzending wordt nu verzorgd door Wessel Koster in Emmen.

Heb je vragen, bel gerust... na 19.00 of spreek je vraag in.

Iedereen een fijne dag en let ook op de veiligheid voor je bezoekers, je molen, medewerk(st)ers en jezelf.

Werkgroep Nationale Molendag
Hans Petit, 05240-16515
Wessel Koster, 05910-32631

EEN 'MOLEN' VAANDEL WERD OVERGEDRAGEN

1 Gedurende een ruim aantal jaren werd er in het Oostelijke deel van Groningen, om exacter te zijn in Oude Pekela, een molen bemand door de Vrijwillige Molenaar... Buiskool.

Er werd ook tussen het malen en draaien door opgeleid en met opmerkelijke resultaten. Diverse leden van het Gilde vonden in de molen van Oude Pekela hun stekje, om het draaien en malen met een molen onder de knie te krijgen.

Het opmerkelijke hierbij was dat hieronder ook het vrouwelijk schoon rijkelijk vertegenwoordigd was. We willen hiermede absoluut niets suggereren, maar het geeft toch wel aan dat een ieder die op de molen kwam om wat te leren serieus werd genomen. Want helaas moeten wij nog steeds vaststellen dat een vrouw aan het vangtouw zo hier en daar nog met enige argwaan wordt bekeken.

De opleiding werd met alle, bij deze opleiding horende ernst gegeven, maar vele kwinkslagen op het juiste moment zetten velen op het goede spoor.

Maar ook de gaande en de komende man, van heinde en verre, waren altijd van harte welkom. Hierbij was de koffiepot altijd gedoemd overwerk te verrichten. De redactie kan hiervan uit eigen ervaring spreken.

Maar helaas, Buiskool heeft gemeend zijn 'eigen' molen wat rustiger aan te laten malen. Hij heeft besloten, het roer, of liever gezegd, de voorzittershamer over te geven aan jongere vrijwilligers. Ook stopt hij met het opleiden van aankomende molenaars, al doet hij dit niet omdat het hem niet meer bevalt. De leeftijd en de aan het instructeurschap verbonden verplichtingen vallen hem zo langzamerhand te zwaar.

Op zich lijkt dit zo'n eenvoudige beslissing, maar als je zo verknocht bent aan je hobby en de daarbij behorende molens betekent dit toch wel iets. Het betekent in ieder geval, dat hij over een grote dosis levenswijsheid beschikt, om op het juiste moment in zijn leven de juiste beslissing te nemen en het vaandel over te dragen aan anderen.

Hiermede deed hij dus een stapje opzij, ten behoeve van hen die uiteindelijk, naar wij hopen wat de molens betreft nog vele jaren datgene zullen uitdragen waar hij altijd pal voor stond.

Wij verwachten echter niet dat Buiskool minder of nooit meer op zijn molen te zien zal zijn, daar menen wij hem te goed voor te kennen.

Ondanks zijn afscheid wensen wij hem nog vele jaren molengenot, al is het in het vervolg van enige afstand. Tevens is een woord van dank op zijn plaats voor datgene wat hij voor de molens heeft betekend en voor de werkgroep Oost-Groningen in het bijzonder.

Namens de redactie en zeker namens het bestuur van het Gilde zeggen wij tot ziens, met de verwachting hem zo hier en daar nog wel eens tegen te komen op een molen of staande tussen een groepje Groninger molenaars daar waar iets bijzonders is te beleven.

G.J.P.

AFDELING FRIESLAND

Bestuursamenstelling

Als gevolg van het aftreden van Thijs de Vries als secretaris en in verband met de wenselijkheid van wat meer mankracht in het afdelingsbestuur, is dit onlangs aangevuld met drie man en is thans als volgt samengesteld.

Cor de Vos, Koarte Miente 17, 8491 BL Akkrum, tel. 05665-1266 (voorzitter)

Geurt v.d. Weg, Hoofdstraat 9, 9008 SM Roordahuizum, 05660-1858 (plv. voorzitter)

Kees Spithost, Tussendijken 4, 9251 LW Bergum, 05116-1597 (secretaris)
Dirk Kamminga, Kloosterkamp 20, 9251 BE Bergum, 05116-3479 (penningmeester)
Jannes Kooistra, Zuiderveldstraat 18, 8501 KC Joure, 05138-17679 (best.lid, opleidingen)

Wij danken Thijs voor het vele werk wat hij voor de afdeling gedaan heeft. Het nieuwe bestuur gaat de toekomst opgewekt tegemoet en hoopt dat zij, in goede samenwerking met andere afdelingen van ons Gilde en met het Frysk Gild een klein steentje zal mogen bijdragen aan de instandhouding van ons molenpark.

Excursie(s)

Het is onze bedoeling om op een zaterdag in mei wederom een excursie te organiseren. Ditmaal niet naar Noord-Holland - dat bewaren we nog even - maar, als het lukken wil, naar Roderwolde (oliemolen), de Wachter te Zuidlaren en de zeskant in Niebert. Zowel leden in opleiding als geslaagde leden zijn welkom. Dit uitstapje gaat uiteraard alleen door

als de genoemde molens ons willen ontvangen en als er voldoende deelname is. Alvorens een en ander te organiseren willen we graag eerst even weten hoe groot de deelname zal zijn. Degenen die belangstelling hebben gelieve zich even telefonisch op te geven bij Jannes Kooistra (05138-17679) of bij ondergetekende (05116-3479). Het is de bedoeling dat we met eigen auto's reizen, t.z.t. nader af te spreken, zodat er 'gepooled' kan worden.

Weercursus

Het eventueel opnieuw organiseren van een weercursus vóór 15 april a.s. hangt af van voldoende deelname en van de beschikbaarheid van Piet Paulusma. Voordat we verdere stappen ondernemen willen we graag weten wie deze cursus zou willen volgen. Dus graag even een telefoontje naar mij (05116-3479), en liefst vóór 1 mei a.s. Wij zullen ook contact opnemen met de afdelingen Groningen en Drenthe en met het Frysk Gild om te vernemen of er ook van die kant belangstelling bestaat.

Namens afd. bestuur, Dirk Kamminga

HET WEER ZOALS HET WAS

Is de heersende windrichting te Amsterdam sedert 1700 gekrompen?

Een artikel in een oud nummer van het blad van het Koninklijk Aardrijkskundig Genootschap met bovenstaande titel wekte de nodige nieuwsgierigheid bij mij op.

Het zeer gedegen verhaal van Dr.Ir. J.v.Veen komt inderdaad tot deze verrassende conclusie.

De heer v. Veen begint met de historie van de weer- en waterobservaties te Amsterdam en omgeving te beschrijven. Daarbij komt een criterium als 'molenwind' als een maat voor windsterkte om de hoek kijken. Een gedegen waarde-oordeel, aan de hand van vergelijkingen, van de kwaliteit van de observaties maakt, niet ten onrechte een belangrijk deel uit van zijn artikel.

Al snel gaat het nog uitsluitend over de windrichtingen en blijken er conclusies te kunnen worden getrokken, vooral omdat de windrichting beter meetbaar is dan de windsterkte. (Er is niets nieuws onder de zon.) Onnauwkeurigheden zijn echter steeds mogelijk en blijken ook voor te komen.

De resultaten van de eeuwenlange meetreeksen worden uiteindelijk grafisch verwerkt en dan blijken de veranderingen duidelijk.

De meetgegevens lopen door tot vlak voor de tweede wereldoorlog. Het artikel is vermoedelijk in de oorlog geschreven. De essentie is duidelijk en het zou heel interessant zijn ook van de laatste vijftig jaar over een gelijksoortige behandeling van de (ongetwijfeld beschikbare) cijfers te beschikken.

I Beschrijving van de waarnemingen

Om te kunnen komen tot een betrouwbare en eeuwenlange reeks van waarnemingen, dient een sfeer te bestaan van wetenschappelijke belangstelling en rustige tijden. Te Amsterdam kon aan deze voorwaarde worden voldaan. Er ontstond een reeks gegevens met een omvang van meer dan 30 meter archieflank.

O.a. in 1765 kan men lezen dat er een opzichter over de wateren is en uit het register zelf blijkt dat ook de windrichting wordt aangetekend. Deze zal van belang zijn geweest voor de opwaaiing en doorstroming van het stadswater. De aantekeningen van de waterhoogte leidden zelfs tot de vaststelling van het beroemde Amsterdamse Peil.

Op 1 januari 1700 begint de reeks. Eerste drie maal daags:

8 jan. 1700	7 u vm.; Z stil
	10 u vm.; NW slap molenwint
	6 u nm.; NW harde wint
9 jan. 1700	1 u vm. NW harde wint
	6 u vm. NW stil
	6 u nm. SW slap molenwint

Vanaf 1706 noteerde men een tweetal daags en na 1730 met meer regelmaat. Tussen 1750 en 1765 ontbreken waarnemingen. Er waren echter al andere reeksen. Te Zwanenburg (Halfweg) mat men ook drie maal daags. Ook werd er voor het Hoogheemraadschap Rijnland met regelmaat gemeten te Bilderdam, Gouda en Katwijk. De meetreeksen van

Zwanenburg bleek goed bruikbaar. Na 1774 mat men vier maal daags. In 1852 zelfs elk half uur, maar dat duurde slechts vijf dagen(!) Het Koninklijk Meteorologisch Instituut (KMI) begon in 1880 op de Handelskade te Amsterdam nauwkeurig te meten en wel drie maal daags.

De hiaat van 15 jaar in de 'Amsterdamse reeks' was het gevolg van de vermeende onnauwkeurigheid die werd signaleerd door de daarop volgende nieuwe directeur. Hij tekende aan: "de aantekeningen ten tijde der circulatie onder directie van wijlen G. ten Sanden (z'n voorganger) kunnen tot geen exempel strekken, also door hem zonder onderscheid van weer of wind of jaargetij is geordonneert in te tapen" enz.

Het 'intappen' zal slaan op het inlaten van water. Het waterpeil was waarschijnlijk de voornaamste reden voor het bestaan van de waarnemingsreeks. Toen de nieuwe directeur (Rauws) aantrad schreef hij zelfbewust: "Hier begint de Directie van de wateren onder orders van onderget." Waarschijnlijk heeft hij de registraties van de voorgaande periode laten verdwijnen.

II Bewerking en nauwkeurigheid der gegevens

De ruim één miljoen waarnemingen werden o.a. gebruikt voor bestudering van de zeespiegelrijzing en de daling van het land.

Bij de nauwkeurigheid van de waterpeilingen kan men vragen stellen. Men mat met een stok vanaf de waterspiegel door een gat in de vloer van het Stads-waterkantoor, tot aan de bovenkant van de houten vloer. Zaken als verzakking, vernieuwing van de vloer, aanslibbing van het water, veranderingen aan de zeegeulen komen niet ter sprake. Feit is wel dat het hoogwater van ± 1700 gelijk was aan de latere gemiddelde stand der zee. Tot zover de waterstanden.

Fouten in de beoordeling van de windrichting kunne, behalve door slordigheid, bestaan uit een fout in de bepaling van de noordrichting.

De wijze van bepaling hiervan is niet bekend. Men kan de stand van de zon om twaalf uur hebben gebruikt of de stand van de poolster. Het is mogelijk dat een kompas werd gebruikt. Een kompas kan afwijken of verkeerd worden geïnterpreteerd door het aardmagnetisme. Toch was dit een verschijnsel dat men in die tijd reeds kende.

Een meer voorkomend euvel was de voorkeur die sommige waarnemers hadden (en hebben) voor hoofdrichtingen. Zo werden ZW of ZO al snel Z genoemd. De Amsterdamse en Zwanenburgse reeksen zijn uitdrukt in acht richtingen. Soms kwam ONO of WZW of NNW voor en een enkele keer zelfs W ten N, O ten Z enz. Dit soort afwijkingen zijn echter vrij eenvoudig op ordelijke wijze te corri-

MOGEN WIJ HET EVEN MET U HEBBEN OVER HET GEZICHT VAN UW BEDRIJF?

Wilhelmina levert bedrijfskleding in vele uitvoeringen, modellen en materialen. Maar ook effektmatten, poetsdoeken, kleefzwabbers en handdoek- en zeepautomaten. Afname van deze producten en nog vele andere in combinatie met Wilhelmina's unieke huurservice geeft u de zekerheid van altijd schoon en compleet materiaal. Want zeg nu zelf, een onverzorgd bedrijf dat is toch zeker geen gezicht.

Wilhelmina werkt aan schoner werken.

Wilhelmina Textielreiniging bv
Kanaalijk Zuid-West 9
5706 LD HELMOND
Tel. 04920-35820

Wilhelmina

werkt aan schoner werken

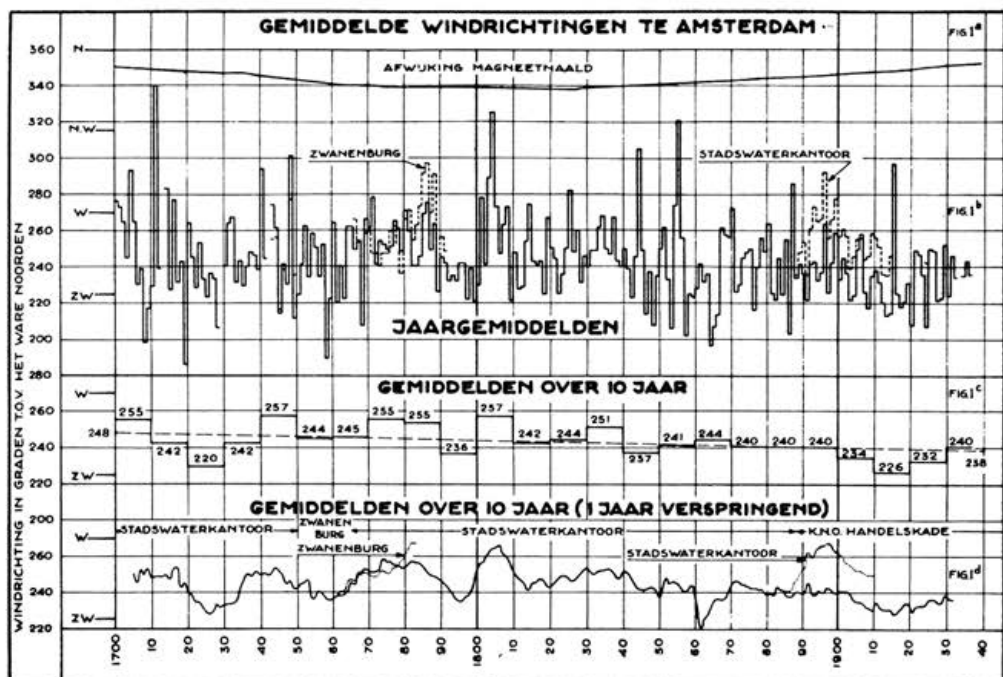

FIG. 1

geren. Een absolute nauwkeurigheid mag men niet verwachten en absolute zekerheid bestaat dan ook niet. Wanneer men van de meetreeksen het gemiddelde gaat nemen kan er een duidelijke trend worden geconstateerd.

Van Veen publiceert vervolgens langjarige tabellen met gemiddelde windrichtingen per jaar. Er blijken dan enkele jaren voor te komen met zeer aanmerkelijke afwijkingen in de windrichting. Zo waait de wind in 1713 het meest uit de hoek van 61 graden (ongeveer ONO); 1742 uit 25 graden; 1937 uit 48 graden (NO-wind!)

Een ander resultaat is dan dat de gemiddelde jaarlijkse windrichting in 1700 248 graden is en in 1937 238 graden. Een ruiming van 10 graden. Dat kan natuurlijk toeval zijn. Men dien echter alle gemiddelden te gebruiken om tot conclusies te komen.

In figuur 1 toont Van Veen alle jaargemiddelde windrichtingen. Bovenaan de afwijking van het magnetische noorden, dat we hier verder laten rusten. Daaronder de jaargemiddelden, uitgezet in een lijngrafiek. Wanneer de Stadswaterkantoorgegevens ontbreken of onjuist zijn (na 1888), worden ze aangevuld of vervangen door Zwanenburg of het hoger gekwalificeerde KMI station aan de Handelskade.

De gemiddelden over tien jaar geven een duidelijke aanwijzing (geen absolute zekerheid) van een ruiming van 10 graden. (Onderbroken lijn)

III De windrozen

Het werken met jaargemiddelden is enigszins onbevredigend. Het kan teveel afhangen van onregelmatigheden en details gaan verloren. Men dient dan ook na te gaan door welke vermeerdering of vermindering van de frequentie der winden uit diverse richtingen de vermoede krimpings is ontstaan. Men bepaalt daartoe de som van de voorkomende windrichtingen in tien jaar en gemiddeld die.

Deze gemiddelden (die Van Veen in een tabel geeft) kan men grafisch verwerken en dan uitzetten in de vorm van een windroos (zie figuur 2 boven). De getallen die de basis vormen voor de jaren na 1890 werden verkregen van het KMI.

Bij de figuur kan men opmerken dat:

1. De windroos omstreeks 1710 (I) ongeveer O - W was georiënteerd met een uitreiking naar ZW en ook naar NW. Richtingen als N en Z zijn betrekkelijk weinig vertegenwoordigd.
2. Omstreeks 1800 was de windroos (II) overwegend naar ZW uitgerekt. NW kwam minder voor dan in 1710.
3. De windroos kort voor 1800 (III) eveneens naar ZW was gerekt en dat de richting Z was toegenomen.
4. Omstreeks 1930 blijkt de windroos (IV) naar ZZW te zijn uitgerekt. Z is nog meer toegenomen.

IV De gemiddelde percentages vergeleken

Er is door dr. ir. van Veen nog een derde methode ingevoerd om de windruiming aan te tonen.

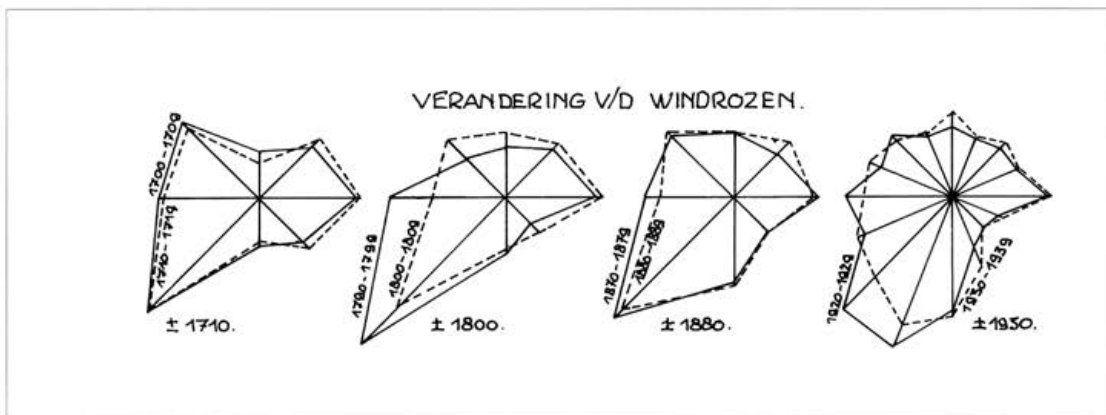

FIG. 2

In figuur 3 werd daartoe op de horizontale as de windrichting uitgezet en op de verticale as de percentages van de windrichtingen. De doorgetrokken lijn geeft de situatie aan van 1890 tot 1937 en de onderbroken lijn duidt op de situatie van 1700 tot 1750. De getallen van de laatste periode zijn gecorrigeerd voor de oorspronkelijke 16 richtingen. De verticale percentages hebben dan ook een dubbele schaal.

Aandachtige beschouwing van deze figuur 3 toont een duidelijke verschuiving naar links ter grootte van ongeveer $1/16 \times 360$ graden = $22\frac{1}{2}$ graden. Een algemene krimp van 10 graden per eeuw. Ook blijkt een toename van de N wind.

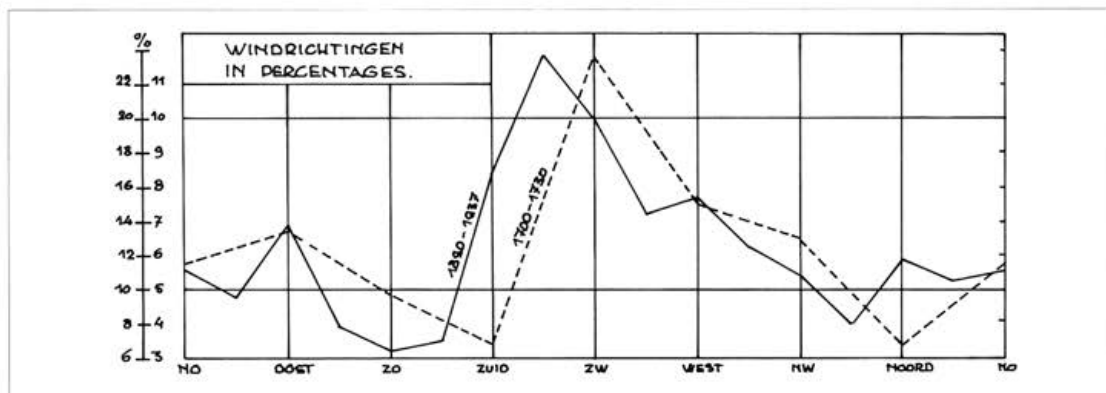
Men kan vervolgens voor elke richting de toe- en afname van de frequentie geven. Van Veen doet dat ook, maar meer aansprekend is de tabel van de toe- en afname van de windrichtingfrequenties herleidt tot dagen.

Wind- richting	1700- 1750	1890- 1937	toename	afname
N	25 d	35 d	10 d	-
NO	42 d	39 d	-	3 d
O	49 d	44 d	-	5 d
ZO	35 d	23 d	-	12 d
Z	25 d	49 d	24 d	-
ZW	87 d	84 d	-	3 d
W	55 d	52 d	-	3 d
NW	47 d	39 d	-	8 d
	365	365		

Hier lijkt het of Van Veen beschikbare gegevens wat gemakkelijk herleidt tot dagen, ogenschijnlijk zonder rekening te houden met het feit dat wind niet per dag van richting verandert. Hij telt dan de dagen wat gemakkelijk op om te komen tot tellingen als: "ongeveer zeven weken zuidenwind. Een dergelijke vereenvoudiging lijkt wat al te simpel. (JK)

Bij de bovenstaande staat vallen enkele zaken op. Het aantal dagen met Z-wind is (in de loop der eeuwen) verdubbeld. Het was drie en in 1937 ongeveer zeven. N-winden: vroeger 25 dagen, in 1937

FIG. 3

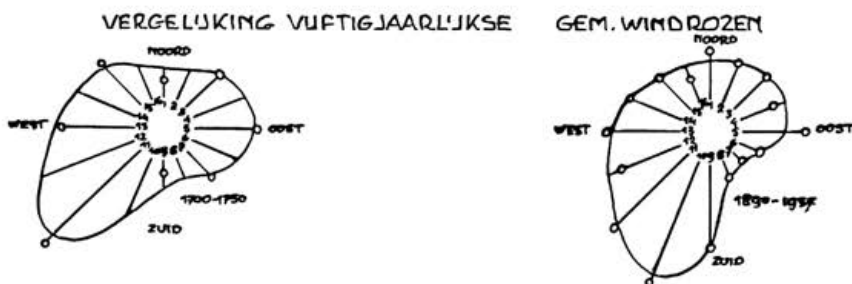

FIG. 4

belangrijk minder. NW-winden van zeven weken naar 51/2 week. ZO-winden van vijf weken naar drie weken.

Het mooiste beeld dat Van Veen toont is figuur vier. Daarin zijn de acht gemiddelde percentages uit 1700 en de 16 waarden van vóór 1937 in een windroos gezet, **waarna met een vloeiende lijn de uitgezette punten werden verbonden. Men verkrijgt dan een niervormige kromme** die min of meer gelijkvormig is, maar ten opzichte van elkaar gedraaid.

Wanneer men ze op elkaar plaatst blijkt een draaiing van ongeveer 30 graden, d.w.z. 15 graden per eeuw.

Dr.ir. van Veen brengt daarna nog een vierde methode die ik hier wil laten rusten.

V Samenvatting

In zijn samenvatting komt de schrijver nog even terug op de nauwkeurigheid van de gebruikte cijfers. Hij noemt de cijfers van de laatste periode zeer nauwkeurig, omdat ze verkregen zijn met goede apparatuur van het KNM(I). De cijfers van 1700-1750 zijn minder, maar een consequente fout van 20 tot 30 graden, steeds in dezelfde richting, vindt hij zeer onwaarschijnlijk, vooral ook omdat te Zwanenburg (en Zeeburg) dan dezelfde fout gemaakt zou moeten zijn.

Schrijver stelt zich de vraag of door de gebleken verandering een klimaatsverandering teweeg is en vindt dat deze vraag niet kan worden beantwoord. In dat verband merkt hij terloops op dat niet de windsterkte doch slechts de -richting werd behandeld.

(Men kan zich afvragen of oorzaak en gevolg hier misschien worden omgekeerd, JK.)

Hij wijst verder nog op de mogelijkheid van veranderende duinvorming en veranderende opslag van oevers van meren, die een gevolg kunnen zijn van de winddraaiing. Een probleem dat nauwelijks meer speelt omdat dit tegenwoordig vrijwel geheel door de mens wordt gecontroleerd.

Er wordt nog gerefereerd aan de richting van de lijnen van verstuivend zand, zoals dat op luchtfoto's zichtbaar is en op de bestudering van waaigaten in

de duinen. In verband met klimaatsverandering komt ook de pollenanalyse nog even ter sprake.

Dr.ir. van Veen besluit men te vermelden dat de moderne meteorologie met haar zeer exacte gegevens, het vraagstuk van de heersende windrichting wellicht definitief zal kunnen oplossen, doch dat men hiervoor nog geduld moet hebben.

VI Tot slot

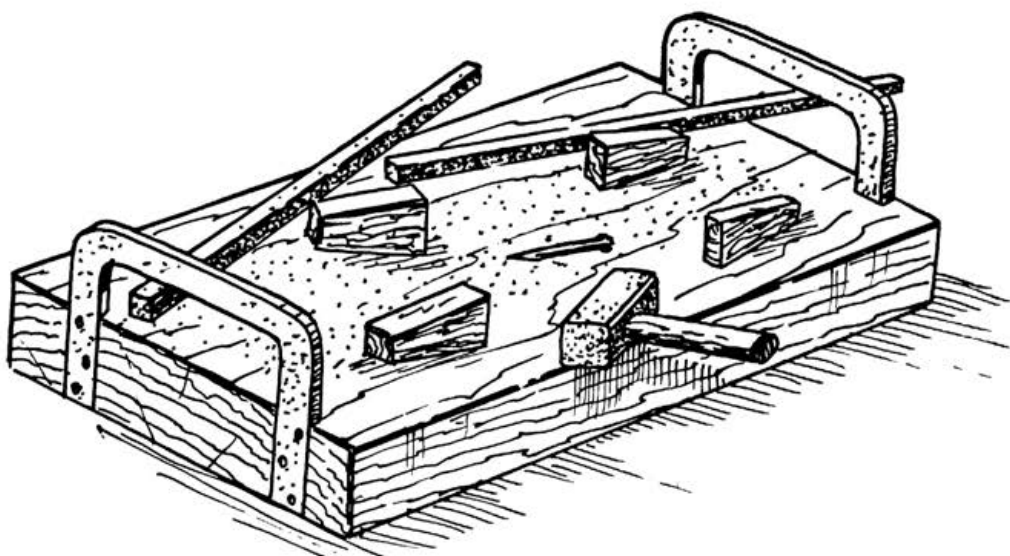
In het blad 'Hemel en dampkring' van mei 1941, alsmede in het juli/augustusnummer van dat jaar verscheen een commentaar van de meteorologen van Riel en Visser met vervolgens een repliek van Van Veen.

Een van de opmerkingen die werden gemaakt betrof wederom de zuiverheid der (oude) waarnemingen. Er werd aangenomen dat de windrichting zou zijn gerefereerd aan het windkruis op een toren van een oude kerk te Amsterdam. Het bleek dat het bedoelde windkruis niet juist stond opgesteld.

Er was, alles bijeen, nogal wat commentaar. Van Veen stelde zich in zijn repliek bescheiden op, maar vond desalniettemin dat wel sprake was van een zekere algemene ruiming. Hij merkte nog op graag de beschikking te hebben gehad over de gegevens van het Hoogheemraadschap Rijnland. Deze waren door de oorlogsomstandigheden niet beschikbaar. Een alles uitsluitend, definitief oordeel kwam er dan ook niet.

Het probleem van het juist inschatten van de richting van de wind blijkt van alle tijden te zijn. Ook nu nog blijken daarbij, ondanks vele beschikbare hulpmiddelen, waarlijk niet de minsten in molenland, hardnekkig fouten te maken.

Jan Kurver

WAT IS DIT VOOR 'N MOLENZAAK.

WAT WAS DAT VOOR 'N MOLENZAAK

Bij de redactie bestaat het sterke vermoeden dat molenminnenden de afgelopen weken weer de hersens hebben gepijnigd met het vinden van de oplossing voor de molenzaak uit de Gildebrief van december.

Waar bevindt zich deze zaak en wat is de functie? Ten eerste dient men te zoeken in de kap van een bovenkruier en dan nog één die staat in de Zeeuwse gewesten.

Het is n.l. doodeenvoudig een vangbalk met de wipstok!

Het betreft echter wel een vangbalk die hangt boven het voeghout en één die niet is voorzien van een sabelijzer en ook niet van een binnen-vangketting. De vangbalk en de wipstok zijn direkt aan elkaar gekoppeld, d.m.v. een lange bout. Deze bout is vastgezet in de vangbalk en steekt door een slobgat in de wipstok. Dit langwerpige gat is n.l. nodig, daar anders de op en neer gaande beweging van beide delen niet mogelijk zou zijn.

Het is dus zaak voor de nieuwsgierige onder ons, de oogjes open te houden, op b.v. Walcherse molendag, wij kunnen jullie dit evenement van harte aanbevelen.

Wat de nieuwe molenzaak betreft dient men naar de gehele andere kant van Nederland te reizen. Ten minste daar heeft de redactie dit eens zo nuttige in-

strument eens aangetroffen. Al moeten we wel vaststellen dat een dergelijke molenzaak in een of andere vorm over ons gehele land en zeer zeker in de Zaanstreek in gebruik is geweest.

Doe je best er is nog steeds wat mee te verdienen.

G.J.P.

ROEREND OF ONROEREND

Enige Gildebrieven geleden vermeldde wij in een artikel, dat een molen een roerend goed was. Deze informatie was gebaseerd op een informatie verkregen van een te goeder naam en faam bekendstaande jurist. Als redactie zijn wij als volslagen leken op dit gebied hierop volkomen blind gevaren.

Gelukkig hebben we onder onze leden ook nog een aantal praktiserende juristen, waarvan er een zelfs erelid is van de vereniging, t.w. mr. J.M.M. Maas.

En, zoals een goed jurist betaamt en zeker een erelid, meenden hij er goed aan te doen op het door ons beweerde te reageren.

Jammer genoeg moest hij ons mededelen dat een molen inderdaad een roerend goed was in vervlogen tijden. Reeds vele jaren is dit voorrecht van de moleneigenaar vervallen verklaard.

Een molen is dus voor de wet een onroerend goed

gelijk iedere opstal in ons land, en valt dan ook onder alle regels dienaangaande.

Vanaf deze plaats danken wij mr. Maas allerhartelijkst voor dit gratis juridische advies. Hiermede zijn wellicht vervelende situaties, die uit onze foutieve voorlichting zouden kunnen voortvloeien, voorkomen.

LEZERS ACHTER DE LESSENAAR

Zeer geachte redactie,

In het laatste nummer van de Gildebrief stond wat te lezen over de radio. Nu is uw blad er niet voor bedoeld, doch ik wil even mijn gal spuwen!!

Sinds kort verdween ook het weerbericht na het nieuwsbulletin op radio 1 om 17.30 uur. Zet de molen maar stil en leg het schip maar aan de wal!

In deze moderne tijd zijn we niet meer afhankelijk van de wind, dus laten we die vermelding gewoon weg.

Omdat de meesten van ons over een auto beschikken - en dus droog blijven - is het dan ook niet meer nodig om te waarschuwen voor regen?

Is dit soms een tip? Jammer voor alle anderen!

Vorig jaar zag ik ook een uitzending van de TROS, men weet wel, die van de landelijke fietsdag. Er was geen molen te zien, en het woord 'molen' werd niet één keer genoemd. Alleen de weerman van RTL4 zei wat over Molendag.

Droevig, diep droevig!! Trouwens, wie molens en andere bezienswaardigheden wil zien, moet 'Land in zicht' van de AVRO en 'Van Gewest tot Gewest' van de NOS volgen. Al het andere geeft dramaserie, soapprogramma's en nog meer louter eenheidsworst.

Zo dat ben ik kwijt...

Maar helaas, ik heb nog meer op mijn lever!

U plaatste ook zo'n mooie serie foto's onder de kop 'Molens in het bos'.

Dat moet de Kloostermolen te Garrelsweer zijn.

Mijn molen heeft danig last van een volwassen wilgenboom. De eigenaar van die boom, een boer, wil er niets aan doen. Hij ziet het draaien met de molen als pure hinder, de molen heeft immers geen bemalingsfunctie meer?

Helaas heb ik ervaren dat er heel wat mensen zijn die er net zo over denken, met name als de molen bij hun woning staat. Ze beschouwen hem als hun eigendom! In mijn geval is dat de 'Grote molen' te Broeksterwoude. Het gevlucht gaat ruimschoots door die rotboom heen. En dan nog wat, deze boer laat z'n hond op het molenerf kakken, begrijpt u dat ze mij niet kwaai kunnen krijgen.

Zo blijft zijn eigen erf tenminste schoon en netjes.

Een getergde vrijwilliger,
de heer F. Raalten, Buitenpost

AL HONDERD JAAR ZWAAIENDE WIEKEN IN VESSEM

Molen JACOBUS te Vessem bestaat 100 jaar en dat is zeker de aanleiding tot het viertien van feest.

Op zaterdag 22 en zondag 23 mei a.s. wordt in Vessem door de bevolking feest gevierd, ter gelegenheid van het feit dat 100 jaar geleden de bergkorenmolens werden gebouwd.

De festiviteiten vangen aan op zaterdag en wel precies om 13.00 uur. 's Avonds om 20.00 wordt

1993 JAAR VAN 'VRIJ' WERKEN OVER DE GRENZEN!!!

De 'Kriemhild-Mühle' VZW, zoekt nog steeds een gediplomeerde Vrijwillige Molenaar, die nu of binnenkort in aanmerking komt voor werken met behoud van uitkering.

Begin 1993 zal het behoorlijk makkelijker worden, om met behoud van de uitkering, met de 'Kriemhild-Mühle' te gaan malen.

De molen wordt in de loop van het jaar maalvaardig opgeleverd en maalwerk voor een ouderwetse bakkerij is ondermeer reeds geregeld.

Echte liefhebbers van oude dieselmotoren kunnen ook hun hart ophalen daar deze ook nog aanwezig is. Eerlijkheidshalve moeten we er wel bij vertellen dat deze motor nog wel opgeknapt dient te worden.

Al met al voor een liefhebber een leuke stek in een uitermate aantrekkelijke omgeving.

Geïnteresseerd? Bel 0949 - 2801 - 6556

Of schrijf naar: Kriemhild Mühle

W-4232 Xanten

Duitsland

door de burgemeester het boekje gepresenteerd onder de titel '100 jaar Jacobus. Dit zal plaatsvinden in het Gemeenschapshuis De Boogerd te Vesssem.

's Zondags om 12.00 uur worden de activiteiten voortgezet tot 17.00 uur

Allen die de molens een goed hart toedragen zijn vanzelfsprekend, op beide dagen, van harte welkom.

Nadere inlichtingen zijn te verkrijgen bij:

B. van Baardwijk

Tel. 04998-95452

WAT DE MOLENAAR ZAG EN HOORDE

De molenaar zag en hoorde van grote schade, ontstaan tijdens de storm van woensdagavond 13 januari. Bij twee molens werd voor enkele tonnen schade aangericht.

De 'Boerenmolen' te Makkum in Drenthe, gem. Beilen, werd het zwaarst getroffen. De kap van de molen, inclusief het wiekenkruis, is van de romp afgevalen. De molen is, een voeghoutenkruier. Hij stond tijdens de storm overheel en kreeg de wind van achteren. Hij is naar verluidt, waarschijnlijk met kleine rukken van de kruiring geschoven door een mankement aan de klossen of beugels die de kap op z'n plaats moeten houden en daarna gedompt.

Het tweede ongeval betreft 'De Onrust' van de Naardermeer. Eigendom van Natuurmonumenten. Deze fokkenmolen stond recht op de wind en is losgeslagen, waarschijnlijk door het breken van de ketting. De gevolgen waren indrukwekkend. De buitenroef brak nabij de as in twee stukken en schoot uit de as. Het ene end werd bijna 100 meter verder, schuin achter de molen, gedeeltelijk in het water, teruggevonden. Het andere end vloog al stuiterend van de molen weg. Het veroorzaakte eerst een flink gat in de grond naast het molenhuis, viel vervolgens min of meer horizontaal op een hoek van het dak. In z'n gang veroorzaakte het vervolgens nog een gat in de grond, om daarna gebroken neer te vallen naast een schuur.

Van de binnenroef, waaraan de molen vast had gelegen, was een brok van ongeveer drie meter lengte, met daaraan nog een stuk roeketting, terug te vinden in een glazen kas, zijdelings van de molen.

In de kap was de ravage groot. Het gehele voorkeuvelens was vernield. Het meeste verrassende

was de vondst van de halssteen op de tweede zolder. De as bleek de gehele stapeling alsmede de keerstil te hebben weggedraaid. De koningsspil was uit z'n bovenlager gedraaid en de busdeur was weg. De penbalk was gescheurd, een van de twee springbeugels was gebroken en het broekstuk was weg. De stroppen om de vulstukken hadden de ijzeren lange spruit beschadigd, maar de as zelf was op het eerste gezicht nog heel.

Er zijn gelukkig geen persoonlijke ongelukken gebeurd, maar vlak bij de plek waar de roef op een hoekstil van het dak van de woning stuiterde, lagen kinderen te slapen. Ook is er gelukkig geen brand uitgebroken. Het bovenwiel had zichzelf grotendeels uit de vangstukken gedraaid, naar achteren toe.

Op dezelfde avond is ook 'De Hersteller' in het Friese St. Johannesga losgeslagen.

Deze molen, met Oud-Hollands tuig, liep door de vang. De snelheid was niet hoog en tijdens eenzaam kon de molen met vereende krachten worden gegrepen en met een ketting worden vastgelegd, waardoor het gevaar bedwongen was. Achteraf bleken twee armpallen in de kap te zijn beschadigd. Er waren stukken hout van afgeslagen. 'De Hersteller' is door het oog van de naald gegaan.

Op woensdagavond 20 januari brak brand uit in de 'Sint Martinus' te Didam, eigendom van de firma Strijbosch.

Na het avondeten zag de molenaar brand achter een van de molenramen. De molen had, als gebruikelijk, de gehele dag gedraaid. Met brandblussers en hulp van de snel aanwezige brandweer lukte het de brand te blussen.

Onderaan de koningsspil bleek een meter hout te zijn weggebrand. Ook de kruisarmen van het spoorwiel en de draagbalk zijn zo zwaar beschadigd dat ze moeten worden vervangen. Door waterschade ging verder nog 8 ton mengvoer verloren. Waarschijnlijk is de heetgelopen taats van de koningsspil de oorzaak van de brand. Zo blijkt weer eens de juistheid van het gezegde: Kleine oorzaken hebben grote gevolgen.

Dankzij het doortastend optreden van de familie Strijbosch en de brandweer is alles betrekkelijk goed afgelopen.

Ook de kleine stellingmolen "De Windjager" te Oostzaan, eigendom van S. Vergouw heeft de storm niet doorstaan. Het hele gevlucht (8,26 m) met kap kwam ondersteboven naast de molen terecht.

LEZERS SCHRIJVEN

'Unsolved mysteries' in een molen

Zeer weinigen zullen me geloven bij het lezen van bovenstaande titel, bekend van de televisie, waarin onverklaarbare en mysterieuze dingen werden beschreven.

Het was een mooie zomermiddag in augustus. De molen De Lelie te Eenrum (Gr.), waar het hierna genoemde verhaal zich afspeelde, draaide niet. Ik was het spoorwiel aan het repareren, een deel van de velg was gedemonteerd, terwijl een deel van de gang kammen uit het bovenwiel was genomen om de koningsspil ten behoeve van deze werkzaamheden vrij te kunnen draaien. Op een moment pauzeerde ik even, zittend met een pak melk en wat boterhammen, op de drempel van de stellingdeuren. En toen gebeurde het.

Het was lekker rustig weer, toch hoorde ik opeens geluiden van zware stormen en het suizen van de roeden, terwijl het bovennachtkant hevig stond te schudden. Het dreunen van het gaande werk was tevens duidelijk hoorbaar, de vang schreeuwde angstaanjagend. Maar de molen stond STIL! Dit alles gevolgd na een tijdje door het hevige gekraak van hout en steen. Snel keek ik eerst rond. De molen staat aan de rand van het dorp, een tractor? Doe-het-zelf-werkzaamheden in een der schuren van de burens? Niets. Nadien werd het stil.

Toen schoot het me binnen in mijn hoofd: op 6 oktober 1954 sloeg deze molen tijdens een zware storm op hol. Het gevlucht was 'verbusseld' met zelfzwichting, sinds 1956 oudhollands opgehekt. Door de hoge snelheid van de molen sloegen de beide pelstenen door de muren naar buiten. Een flink door elkaar geschudde stellingzolder was de ravage. Pelvloeren en jacobsladder versplinterd, de trap gebroken, twee gaten in de 50 cm dikke muren onder de stelling. Bijna brand in de kap, waarvan op het bovenwiel de brandsporen nu nog steeds zichtbaar zijn.

De molenaar Van Mensingeweer werd uit zijn bed gebeld en hij kon De Lelie met veel moeite tot stilstand brengen. In 1956 volgde een restauratie.

In deed navraag wat dit allemaal te betekenen heeft gehad. Langzamerhand begon ik in 'unsolved mysteries' te geloven. Want van andere mensen vernam ik interessante verhalen, bijvoorbeeld van een mevrouw uit Huizen, die thuis op de zolder voetstappen van haar grootvader heeft gehoord en hij in de oorlog was omgekomen...

Ik draai al meer dan vijf jaar met veel plezier op De Lelie, dat ik na al die tijd een deel van mijn ziel waarschijnlijk in de molen heb achtergelaten, met als gevolg dat de molen mij kon antwoorden! Zeer merkwaardig.

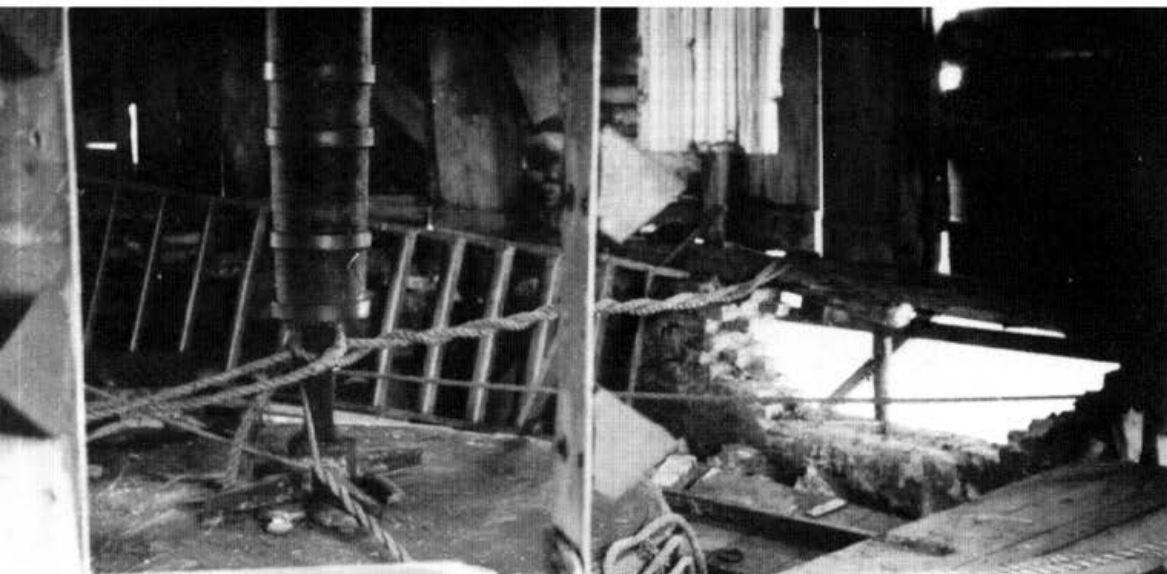
Er is mij geadviseerd terug naar de molen te gaan, om daar geruststellende woorden te zeggen, terwijl ik bijvoorbeeld 'schouderklopjes' tegen een achtkantstijl moet doen.

Maar op zaterdag 3 januari j.l. was het weer raak. Ik was de molenstenen aan het billen, terwijl de molen voor de prins draaide. Op amper twee meter boven mij hoorde ik de taatspot janken; vlug de vang erop gelegd, maar het janken duurde voort en nam in hevigheid toe. Ik vlug 15 meter benedenwaarts gehold en de eigenaar van een restaurant naast de molen als getuige erbij gehaald. Maar... hij hoorde helemaal niets! Alleen bij het dichtstoppen van mijn horen hoorde ik pas niets. Het was dus alleen aan mijzelf bestemd. Na wat nadenken kwam ik erachter dat deze geluiden eigenlijk het 'vervolgverhaal' waren op wat er in augustus is gebeurd. Na het uit elkaar spatten van de pelstenen draaide de molen met kale rijnen verder en door de hoge snelheid was de taatspot zeker gaan janken.

Ik heb veel verhalen gelezen over oude legendes, sages en spookverschijningen in en rond de molens in de loop der eeuwen, maar dat het nu toch kan, met de 21e eeuw op komst..., laat staan zelf meemaken...

Martin van Doornik

Eenrum okt. 1954 (Foto: Chr. Bremer)

UITGAVEN VAN HET GILDE VAN VRIJWILLIGE MOLENAARS T.B.V. DE OPLEIDING

Informatie I t/m X	Algemene informatie over praktijk, molenzeilen, smeren, vangen het weer, klein onderhoud, bliksemafleider e.d.
Informatie XII	De opbouw van de wipmolen en de achtkante molen (G.J. Pouw)
Informatie XVI	Waarom draaien de wieken linksom, waarom hellende bovenas en de tonmolen (E. Smit)
Informatie XIX	Molenaarservaringen (J. Kaal)
Informatie XX	Kruiverken (G.J. Pouw)
Informatie XXI	Weercursus (P.W. Rosier KNMI)
Informatie XXII	Bovenassen (G.J. Pouw en M. van Doornik)

Het boek "Wieksystemen voor polder- en industriemolens" door G.J. Pouw behoort ook tot het lespakket en omvat o.a. de informaties VIII, IX, XIII, XIV en XV.

Bij aanmelding als lid-in-opleiding dient men dit lespakket aan te schaffen omdat dit nodig is bij de opleiding. De prijs is uiterst laag gehouden en bedraagt f 70,-.

Gratis uitgaven:

Statuten en Huishoudelijkreglement

Bladen voor het maaluren-boekje t.b.v. leden-in-opleiding.

Bladen voor het maaluren-boekje t.b.v. geslaagde leden.

De richtlijnen voor het examen voor vrijwillig molenaar.

Modelcontract voor vrijwillige molenaars.

Folder betreffende de Gilde-verzekeringen.

Voor inlichtingen en het bestellen van de hierboven genoemde boeken enz. kunt u contact opnemen met de ledenadministratie van het Gilde:

Mevr. E.N. Pouw-Schipper, Zwarteweg 70, 1412 GE Naarden. Tel. 02159-45428.

VOOR DE OPLEIDING AANBEVOLEN LITERATUUR

Molens	Ir. F. Stokhuyzen, 5e geheel herziene druk
Opleiding watermolenaar	Ing. J. den Besten Te bestellen d.m.v. storting op postgiro 139754 te Loenen a.d. Vecht van f 50,- (incl. porto).
Zingende stenen	D.J. Abelskamp, f 45,- (excl. f 7,50 porto)
Rond zingende stenen	D.J. Abelskamp, f 45,- (excl. f 7,50 porto)

Beide laatste boeken zijn te bestellen via: girorekening 148232 t.n.v. Rabobank Midden-Westland t.g.v. rekeningnummer 13.53.85.210 t.n.v. penningmeester cursuscommissie Barendse te Poeldijk. Bestelt u beide boeken gelijktijdig, dan is de prijs f 99,- (incl. porto).

Inleveren copy:

Voor Gildebrief no. 2 (verschijningsdatum 15 juni 1993) dient Uw copy vóór 1 mei 1993 bij de Gildebrief-redactie binnen te zijn.

VRIJWILLIGE
HET GILDE VAN
MOLENAARS

